

Bárka Református Óvoda

PEDAGÓGIAI PROGRAMJA

Makó

2018.

Tartalomjegyzék

Az óvodánk adatai.....	4.oldal
I. Az óvodai élet megszervezésének elvei.....	7.oldal
1.1.Az óvoda használói.....	7.oldal
1.2.Személyi feltételek.....	7.oldal
1.3.Tárgyi feltételek.....	9.oldal
1.4.Az óvodai élet megszervezése.....	9.oldal
1.5.Nevelési koncepciónk.....	13.oldal
1.6.Az óvoda kapcsolatai.....	14.oldal
• Óvoda és család	
• Óvoda és a gyülekezet kapcsolata	
• A bölcsőde és az iskola kapcsolata	
• Fenntartónkkal való kapcsolat	
• Közművelődési intézményekkel való kapcsolat	
• Egészségügyi szervekkel való kapcsolat	
• Szakmai szervekkel való kapcsolat	
• Külföldi.....	
II. Óvodai nevelésünk alapelvei.....	19.oldal
2.1.Gyermekképünk.....	20.oldal
2.2.Óvodaképünk.....	20.oldal
2.3.Óvodai nevelésünk alapelvei.....	22.oldal
2.4.Pedagógusképünk.....	23.oldal

III. Az óvodai nevelésünk feladatai.....	23.oldal
3.1.Keresztyén nevelés.....	23.oldal
3.2.Az egészséges életmód alakítása.....	26.oldal
3.3.Az érzelmi, az erkölcsi és értékorientált közösségi nevelés biztosítása.....	32.oldal
3.4.Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.....	34.oldal
IV. Az óvodai élet tevékenység formái és az óvodapedagógus feladatai...36.oldal	
4.1.Játék	
4.2.Verselés, mesélés	
4.3.Ének, zene, énekes játék, gyermektánc.....	38.oldal
4.4.Rajzolás, festés,mintázás, kézi munka.....	39.oldal
4.5.Mozgás.....	40.oldal
4.6.Külső világ tevékeny megismerése.....	41.oldal
4.7.Munka jellegű tevékenység.....	41.oldal
4.8.A tevékenységekben megvalósuló tanulás.....	42.oldal
V. A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére.....	43.oldal
VI. Az óvodai élet megszervezésének elvei.....	45.oldal
6.1. Az óvoda ünnepei.....	45.oldal
6.2.1. Keresztyén ünnepek.....	45.oldal
6.2.2.Nem keresztyén ünnepek.....	46.oldal
VII. Gyermekvédelem az óvodában.....	47.oldal

VIII. Óvodánk ellenőrzési és értékelési rendszere.....	49.oldal
8.1. Óvodánk írásos dokumentumai.....	49.oldal
8.2. A keresztyén szellemű nevelés ellenőrzése, értékelése.....	53.oldal
8.3.A pedagógiai munka ellenőrzése, értékelése.....	53.oldal
8.4.Az óvodai csoportok és a gyermekek fejlődésének ellenőrzése és értékelése.....	54.oldal
IX. Esélyegyenlőségi program.....	55.oldal
9.1.Bevezetés.....	55.oldal
9.2. Helyzetelemzés.....	55.oldal
9.3.Az esélyegyenlőségi program célja.....	56.oldal
9.4.Kötelezettség és felelősség.....	57.oldal
9.5.Helyzetelemzésben felmerült esélyegyenlőségi kockázatok, problémák.....	58.oldal
9.6.Cselekvési terv.....	58.oldal
9.7.Megvalósítás.....	58.oldal
X. Óvodánk programjához szükséges eszközök.....	59.oldal
XI. Felhasznált szakirodalom.....	59.oldal
XII. Érvényességi nyilatkozat.....	60.oldal
XIII. Legitimációs záradék.....	61.oldal
XIV. Záró rendelkezések.....	61.oldal

Az óvodánk adatai

Az óvoda neve, címe, elérhetősége:

Bárka Református Óvoda

6900 Makó, Kálvin utca 7/a.

Tel.: 62/212-905

Email cím: barka.reformatus@freemail.hu

barkarefovi@gmail.com

WEB: [https:// barkarefovi.wordpress.com](https://barkarefovi.wordpress.com)

OM azonosító:200081

Az óvoda alapítója, fenntartója és felügyeleti szerve

Makó-Belvárosi Református Egyházközség

6900 Makó, Kálvin tér 3. Tel.: 62/211-495

Óvodavezető: Gruberné Joó Marianna

Alapító okirat nyilvántartási száma: MBRE 5-2018.

Felvehető legmagasabb gyermeklétszám: 145 fő

Telephely: A telepen csak vallási nevelés és oktatás folyik, külön létszámmal nem működik

Az intézményi jogállása: önálló jogi személy

Állami feladatként ellátandó alaptevékenysége:

Óvodai nevelés, ellátás

Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése, ellátása

Állami feladatként ellátandó egyéb tevékenysége:

Óvodai intézményi étkeztetés

Munkahelyi étkeztetés

Saját tulajdonú, bérelt ingatlan bérbeadása, üzemeltetése

- – Lakóingatlan bérbeadása, üzemeltetése

- Nem lakóingatlan bérbeadása, üzemeltetése
- PR, kommunikáció
- Építményüzemeltetés
- Gyermek napközbeni ellátásához kapcsolódó egyéb szolgáltatások
- M.n.s. egyéb közösségi, társadalmi tevékenység

Az alaptevékenység körében ellátandó szakfeladatok:

- **Óvodai nevelés**, hároméves kortól a tankötelezettség eléréséig – illetve a törvény által meghatározott esetben 8 éves korig – a gyermek sokoldalú, harmonikus fejlődésének elősegítése, a gyermeki személyiség fejlesztése.
- **Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése, ellátása:** Azon sajátos nevelési igényű gyermekek ellátása, akik egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzdenek.

Feladatmutatók megnevezése:

- Óvodai nevelés általános feltételek szerint, nappali (145 fő)
- A sajátos nevelési igényű gyermekek integrált nevelése, nappali (20 fő)
- Egyházi kiegészítő támogatás (145 fő)
- Óvodába bejáró gyermek ellátása (20 fő)
- Pedagógus szakvizsga és továbbképzés (15 fő)
- Pedagógusok szakkönyvvásárlása (15 fő)
- Szakmai informatikai fejlesztési feladatok (145 fő)
- Hozzájárulás pedagógiai szakmai szolgáltatások igénybevételéhez (145 fő)
- Minőségbiztosítás, mérés, értékelés támogatása (30 fő)
- Kiemelt munkáért járó kereset-kiegészítés (30 fő)
- Teljesítménymotivációs pályázati alap (30 fő)
- Esélyegyenlőséget, felzárkóztatást segítő támogatások (30 fő)
- Szervezett intézményi étkeztetés nappali (145 fő)
- Szervezett intézményi étkeztetés kedvezményes (145 fő)
- Szervezett intézményi étkeztetés ingyenes (145 fő)

Az óvoda befogadóképessége: 5 csoport – 145 gyermek

Pedagógiai programunk módosításakor az alábbiakban felsorolt jogszabályokat vettük figyelembe:

1. 2011. évi CXC. törvény: A nemzeti köznevelésről
2. 2012. évi CXXIV. törvény a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény módosításáról
3. 2013. LV. törvény a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény módosításáról
4. 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
5. 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet: A nevelési –oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
6. 22/2013. (III.22.) EMMI rendelet: Egyes köznevelési tárgyú miniszteri rendeletek módosításáról
7. 32/2012. (X.8.) EMMI rendelet: A Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról
8. 363/2012. (XII.17.) Korm. Rendelete az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
9. 137/2018 (VII.25.) Kormányrendelete az Óvodai nevelés országos alapprogramjának módosításáról
10. 229/2012.(VIII. 28.) Korm. rendelet A nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról
11. A Magyarországi Református Egyház Közoktatási Törvénye: az 1998. évi I. törvénnyel módosított 195. évi I. törvény
12. Református Intézmények Etikai Kódexe

I. Az óvodai élet megszervezésének elvei

1.1. Az óvoda használói

Óvodánk Makó belvárosában helyezkedik el, a Maros-part közelében. Évtizedek óta gyermekintézményként üzemel. 2001-ben vette át a Makó-Belvárosi Református Egyházközség Makó Város Önkormányzatától. Önálló egyházi intézményként működik, nincs tagóvodája.

A város egyik református óvodája, nem körzeti óvodaként működik. Ebből adódóan a város egész területéről fogadjuk a 3-7 éves korú gyermekeket. 5 csoport kialakítására van lehetőség, amelyek lehetnek osztott és osztatlan csoportszerkezetűek.

Az épület megfelelő komforttal rendelkezik, vonzó, tiszta, esztétikus külső és belső környezetben fogadhatjuk a gyermekeket.

1.2 Személyi feltételek

1. „Óvodánkban, a nevelőmunka középpontjában a gyermek áll.
2. Az óvodában a nevelőmunka kulcsszereplője az óvodapedagógus, akinek személyisége meghatározó a gyermek számára. Jelenléte a nevelés egész időtartamában fontos feltétele az óvodai nevelésnek. Az óvodapedagógus elfogadó, segítő, támogató attitűdje modell, mintát jelent a gyermek számára.
3. Az óvodapedagógusi tevékenységnek és az óvoda működését segítő nem pedagógus alkalmazottak összehangolt munkájának hozzá kell járulnia az óvodai nevelés eredményességéhez.
4. A sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztése speciálisan képzett szakember közreműködését igényli.
5. A migráns gyermekeket is nevelő óvodában dolgozóknak feladatuk lehetőséget teremteni ahhoz, hogy a gyermekek megismerhessék egymás kultúráját, anyanyelvét.”

A Magyarországi Református Szakszolgálat dolgozói biztosítják a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek ellátását (logopédus, gyógypedagógus, gyógy testnevelő, pszichológus és fejlesztőpedagógus) közreműködésével. A tehetséges gyermekek ellátását az óvoda óvodapedagógusai látják el.

2018. szeptember elsejei dolgozói létszám alakulása intézményünkben.

Az óvodai állományi létszáma: 18,5 fő.

munkakör:	létszám:
óvodavezető	1
óvodavezető helyettes	1
gazdasági vezető	0,5
óvodapedagógusok	9
pedagógiai asszisztens	1
dajka	5
óvodai titkár	1

Szakmai munkánkat rendszeres megbeszélésekkel, továbbképzéseken való részvétellel, újonnan megjelent szakirodalom beszerzésével, megismerésével kívánjuk színvonalasan végezni.

Szükségesnek tartjuk, hogy a csoportokban együttműködő óvodapedagógusok szakmai téren, valamint személyiségükben is úgy tudjanak együtt dolgozni, hogy az a gyermekek javát szolgálja.

Az óvónő dolga a „keveset, lassan és jól” feladata alapján a legalkalmasabb megoldást keresni. Egyértelmű, szilárd, szerető figyelemmel kipárnázott korlátokon belül a szabadság jóérzését keltse a gyerekekben. A szabadság és korlátozás kellő arányával biztonságot és bizalmat, elfogadást és védelmet nyújtson („anyuka szagú óvó néni”).

Az óvodai nevelés eredményességét segíti az óvónő és a dajka közös együttműködése. Ennek érdekében a feladatok megbeszélése, a segítség formájának áttekintése, egyeztetése feltétlenül szükséges. A gyermekek előtt példa értékű a felnőttek egymás közötti kapcsolata, beszéde, hangneme bármely munkaterületen is dolgoznak.

1.3. Tárgyi feltételek

Az óvodának rendelkeznie kell a pedagógiai program megvalósításához szükséges tárgyi feltételekkel. Az óvoda épületét, udvarát, kertjét, berendezését oly módon kell kialakítani, hogy az szolgálja a gyermekek biztonságát, kényelmét, megfeleljen változó testméretének, biztosítsa egészségük megőrzését, fejlődését. Tegye lehetővé mozgás- és játékgényük kielégítését, és a gyermekeket harmóniát árasztó színekkel, formákkal, anyagokkal vegye körül. A gyermekek által használt tárgyi felszereléseket számukra hozzáférhető módon és a biztonságukra figyelemmel kell elhelyezni. Az óvoda egyidejűleg biztosítson megfelelő munkakörnyezetet az óvodai munkatársaknak, teremtsen lehetőséget a szülők fogadására.

Óvodánk épülete jól szolgálja a gyermekek biztonságos óvodai életét. Szép környezetben található. Az óvoda a DAOP.-4.2.1.-11 pályázat eredményeképpen teljesen felújított.

Az intézmény rendelkezik a pedagógiai program megvalósításához szükséges tárgyi feltételekkel. Komfortfokozata kiváló. A 2013/2014-es nevelési évtől csoportszobáink száma: 5.

Rendelkezünk tornateremmel, sportszertárral, logopédiai foglalkoztatóval, egyéni fejlesztő szobával, nevelőtestületi és könyvtár szobával, gazdasági szobával, intézményvezetői irodával, intézményvezető-helyettesi irodával, óvodatitkári irodával, elkülönítővel.

Az óvoda udvara füvesített, fák, cserjék találhatóak benne. A kültéri játékok, homokozók, babaházak adta lehetőségek kitűnően garantálják a gyermekek mozgás- és játékgényét, egészségük megőrzését, fejlődését. Az intézmény egyidejűleg megfelelő munkakörnyezetet biztosít munkatársainak, igényes környezetet teremt a szülők fogadására.

Mindent megteszünk a modern, esztétikus, környezet kialakítása érdekében. A program megvalósításához szükséges alapvető tárgyi feltételek adottak, karbantartásukra, bővítésükre folyamatosan kellő figyelmet fordítunk.

1.4. Az óvodai élet megszervezése

1. A gyermek egészséges, a tevékenységekben megnyilvánuló fejlődéséhez, fejlesztéséhez a napirend és a heti rend biztosítja a feltételeket, melyek a megfelelő időtartamú, párhuzamosan is végezhető, differenciált tevékenységek, valamint a gyermek együttműködő képességét, feladat-tudatát fejlesztő, növekvő időtartamú (5-35 perces) csoportos foglalkozások tervezésével, szervezésével valósulnak meg. A napirend igazodik a különböző tevékenységekhez és a gyermek

egyéni szükségleteihez, valamint tekintettel van a helyi szokásokra, igényekre. A rendszeresség és az ismétlődések érzelmi biztonságot teremtenek a gyermeknek.

2. A jó napirendet folyamatosság és rugalmasság jellemzi. Fontos a tevékenységek közötti harmonikus arányok kialakítása, szem előtt tartva a játék kitüntetett szerepét. A napi- és heti rendet a gyermekcsoport óvodapedagógusai alakítják ki.

3. Az óvodai élet szervezésében a gondozásnak is kiemelt szerepe van. Az óvodapedagógus a gondozás folyamatában is nevel, építi kapcsolatait a gyermekekkel, egyúttal segíti önállóságuk fejlődését, együttműködve a gondozást végző munkatársakkal.

4. Az óvodai nevelés tervezését, valamint a gyermekek megismerését és fejlesztését, a fejlődésük nyomon követését különböző kötelező dokumentumok szolgálják. Az óvodai nevelés csak a jóváhagyott pedagógiai program alapján valósulhat meg és a teljes óvodai életet magába foglaló tevékenységek keretében szervezhető meg, az óvodapedagógus feltétlen jelenlétében és közreműködésével.

Napirend:

Csoportjaink általánosan megjelenő napirendje (a korosztályok egyedi eltérését figyelmen kívül hagyva).

05.30 – 08.15 játék,
08.15 – 08.25 áhítat
08.25 – 08.35 mindennapi testnevelés
08.35 – 09.00 tízórai
09.00 – (max) 09.35 tevékenységek
09.35 - 11.15 Udvari tevékenység, udvari játék, séta
11.15 - 11.30 Testápolási teendők ellátása, készülődés az ebédhez
11.30- 12.00 ebédelés
12.00 -12.30 testápolási teendők, mindennapi mese
12.30- 14.30 pihenés
14.30 – 15.00 Uzsonna
15.00 – 17.00 Mindennapos mozgás, játék, játékos fejlesztése

Az óvodapedagógus feladata a napirend összeállításánál:

Vegye figyelembe csoportja összetételét, a gyermekek életkori megoszlását, a játéktevékenység elsődlegességét.

Heti rend

A heti rend kialakításának elvei:

- a tevékenység szervezése a tevékenység típusától függően változhat, óvónő döntése alapján kötött vagy kötetlen;

A heti rendet befolyásoló tényezők:

- bibliai történetek feldolgozása,
- úszás oktatás középső és nagy csoportban
- logopédiai foglalkozások időpontja,
- TSMT torna
- Gyógytestnevelés
- Gyógypedagógiai foglalkozás (SNI és BTM-N-es gyermekek fejlesztése)
- Prevenációs fejlesztő foglalkozás
- Tehetséggondozás (tehetség műhelyekben)
- Pszichológiai ellátás

Ajánlott heti rend

- ❖ Bibliai történetek feldolgozása. (kötött)
- ❖ Verselés, mesélés (kötetlen)
- ❖ Mozgás (kötött)
- ❖ Külső világ tevékeny megismerése (kötetlen)
- ❖ Ének, zene, énekes játék, gyermek tánc (kötetlen)
- ❖ Rajzolás, festés, mintázás, építés, képkészítés tevékenységek (kötetlen, vagy kötetlen)

A gyerekek elalvás előtt minden nap hallgatnak mesét, vagy altatót, és rendszeresen szervezünk számukra mindennapos testnevelést.

A heti rend kialakítása természetesen az óvodapedagógus feladata, tehát az itt megjelölt heti

rend csupán általánosságban és egyetlen lehetséges módon foglalja össze a megvalósítandó feladatokat. Számptalan variációval, az adott óvodai csoport és a gyermekek igényeinek, képességeinek figyelembevételével nemcsak a komplex foglalkozások helyei, de az időkeretek is megváltoztathatók.

A református óvoda – összhangban az Alapprogrammal- legfontosabb céljának, feladatának tekinti a 3-6-7 éves korú gyermekek harmonikus, egészséges személyiségének kibontakoztatását, az életkori és egyéni sajátosságok és az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével.

Eddigi tapasztalataink azt mutatják, hogy a alapprogram és a református óvodai nevelési keretprogram áll a legközelebb a 3-7 éves korú gyermekek személyiségéhez, ezzel lehet a legtermészetesebb módon fejleszteni. A keresztyén értékek, a hit alapjainak elplántálásához is kitűnő lehetőséget biztosít. Ez a korosztály érzékeli és éli meg a leginkább azokat a dimenziókat, amelyben az Istennel való kapcsolat kialakítása a legtermészetesebb.

(„Jézus mondja: „ Bizony, mondom néktek, ha meg nem tértek, olyanok nem lesztek, mint a kisgyermekek, nem mentek be a mennyek országába...”).

Programunk meghatározza:

1. az óvoda helyi nevelési elveit, értékeit, célkitűzéseit,
2. azokat a nevelési feladatokat, tevékenységeket, amelyek biztosítják a gyermek személyiségének fejlődését, közösségi életre történő felkészítését, a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek egyéni fejlesztését, fejlődésének segítségét,
3. a gyermekvédelemmel összefüggő pedagógiai tevékenységeket
4. a szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységének formáit,
5. a szülő, a gyermek, a pedagógus együttműködésének formáit,
6. az egészségnevelési és környezeti nevelési elveket,
7. a gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedéseket,
8. a nevelőtestület által szükségesnek tartott további elveket.
9. a sajátos nevelési igényből eredő hátrányok csökkentését szolgáló speciális fejlesztő tevékenységeket.

1.5**NEVELÉSI KONCEPCIÓNK** (A program rendszertáblája)

GYERMEKKÉPÜNK

ÓVODAKÉPÜNK

PEDAGÓGUSKÉPÜNK

NEVELÉSI CÉLUNK

NEVELÉSI FELADATAINK

KERESZTYÉN NEVELÉS

Az egészséges életmód alakítása	Az érzelmi, az erkölcsi és a értékorientált közösségi nevelés	Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása
---------------------------------	---	---

TEVÉKENYSÉGFORMÁK/ ELFOGLATSÁGOK

Játék

Verselés, mesélés

Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

Külső világ tevékeny megismerése

Mozgás↓

AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE ELÉRENDŐ FEJLETTSÉGI SZINT

SZERVEZETI ÉS IDŐKERETEINK

KAPCSOLATRENDSZERÜNK

ELLENŐRZÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZERÜNK

1.6. Az óvoda kapcsolatai

➤ Óvoda és a család

A gyermekek személyiségének alakulására hatással van minden esemény, amely a család életében zajlik, ezért a gyermekeket saját élethelyzetükkel összefüggésben kell megismernünk és elfogadnunk. Rendkívül meghatározó, ha Istenről először a családban hall a gyermek, de erre ma még nem építhetünk. A család funkciói átmeneti társadalmunkban alakulóban vannak, s a nevelést segítő szociális intézkedések egy-egy periódusban kedvezőtlenül működhetnek, sérülhetnek, ezért a megértés és türelmes közeledés, mint alapszemlélet nagyon fontos. Nem lehetünk ítélő bírák, kioktató kívülállók, saját értékrendünk alapján ítélkezők.

A gyermekek személyiségének alaposabb megismerése érdekében a következő tényezők feltárására van szükség:

- ❖ a család értékrendje, életvitele, nyitottsága,
- ❖ a család szerkezete, generációk, szülők kapcsolata,
- ❖ a gyermek helye a testvérkapcsolatban,
- ❖ a szülők ambíciói, szokásai, hobbija,
- ❖ a szülők gyermekismerete, nevelési kérdésekben való jártasságuk, elképzeléseik,
- ❖ a család anyagi helyzete (lakáshelyzet, munkanélküliség, stb.),
- ❖ az óvodai neveléssel szembeni elvárásaik.

A kapott információkat bizalmasan kell kezelnünk. A gyermek fejlődéséért kölcsönös a felelősség, s az együttműködésnek a célja éppen a gyermek optimális fejlesztése.

A családok bevonásának formái:

- ❖ Az együttműködés a gyermekét beírató szülővel veszi kezdetét, majd az óvoda-pedagógus családlátogatása az első állomása a személyes kapcsolatfelvételnek. A gyermek irányába megnyilvánuló figyelmességek (rajz, kép, ujjbáb) segítik az érzelmi kötődés megalapozását. Felkészítjük a szülőket arra, hogyan viselkedjenek a beszoktatás idején (pl.: soha se szökjenek el búcsú nélkül, hogyan foglalkozzanak vele a csoportszobában, stb.).
- ❖ Tájékoztatjuk a szülőket arról, hogy bármikor betekinhetnek az óvoda életébe. Ebben is segít néhány eligazító szó (mit figyeljen meg, melyik tevékenység mit fejleszt).

- ❖ Az aktívan is segítő szülővel megbeszéljük, miként működjön közre a tevékenységek szervezetésében, lebonyolításában, pl. a család hobbi tevékenységének megismertetése, közös kirándulás szervezése, barkácsolás, játékok készítése, babaruhák varrása, jeles napokhoz fűződő hagyományok és régi használati eszközök bemutatása, helyszíni tapasztalatszerzéshez terep biztosítása, óvodai ünnepek, rendezvények szervezésében vagy a környezet alakításában való részvétel.
- ❖ Egyházi ünnepeinken, szeretetvendégségünkön való részvételük módját és lehetőségét ad a keresztyénség megismerésére, hitük elmélyítésére.

Alapvető szabály, hogy mindezek kezdeményezésében az óvodapedagógusok járjanak elől. Gondoskodunk arról, hogy a szülők és a testület viszonyát a kölcsönös tisztelet, és elismerés jellemezze. Változatos tevékenységformákat alkalmazunk a szülők bevonására, mivel a családok érdeklődése, életrendje egymástól eltérő. Engedjük, hogy ők döntsék el, melyik mód a legmegfelelőbb számukra a programba való bekapcsolódásra. Biztosítjuk őket arról, hogy részvételüket - bármilyen csekély mértékű is - értékeljük, és kifejezésre is juttatjuk elismerésünket.

A nevelésbe és az együttműködésbe az egész családot próbáljuk bevonni: az apákat és a nagyszülőket, testvéreket is. Összejöveteleinket a szülőknek megfelelő időpontra tervezzük, és segítjük a gyermekek elhelyezését, amikor kizárólag a felnőttek részvételére számítunk. A hirdetőtáblák sok információval szolgálhatnak, de a személyes kontaktust, gyakran a szülők lelki gondozását sohasem pótolhatják.

Erkölcsei elvárások a szülőkkel szemben:

Az óvoda igazi keresztyén szellemiségi a szülők támogatása nélkül nem valósulhat meg. Elvárjuk, tehát, hogy a szülők elfogadják, tiszteljék az óvoda református jellegét, értékrendszerét, nevelési elveit, becsüljék az intézményben dolgozókat. Ennek érdekében többfélféle módon lehetőséget biztosítunk arra, hogy az óvoda nevelési céljait, feladatait megismerjék, ismerjék jogukat és kötelességeiket.

➤ **Óvoda és a Gyülekezet kapcsolata**

A gyülekezet a közösségben élő hívők összessége, ahol a gyermekeknek is helyük van. Jézus maga jelentette ki, hogy „Engedjétek, és ne akadályozzátok, hogy hozzám jöjjenek a kisgyermekek, mert ilyeneké a mennyek országa.” (Mt 19,14)

Miért nélkülözhetetlen a gyülekezet és az óvoda kapcsolata?

- ❖ A gyermek tapasztalatot szerez arról, hogy a felnőttek éppen olyan bizalommal, szeretettel és alázattal fordulnak Istenhez, mint ahogyan azt az óvodai közösségben átélte.
- ❖ Örömmel hallja az óvodában megismert bibliai történeteket, aranymondásokat, s ezek megerősítést jelentenek, igazi kincsé válnak számára.
- ❖ A gyermek érzi, hogy van olyan közösség, ahová mindig bizalommal fordulhat iskolás korában is.
- ❖ A gyülekezet tagjai megismerik a református óvoda nevelőmunkáját, áldásait, s felismerve e szolgálat fontosságát, segítik azt.

A kapcsolat kimunkálásában az intézményi lelkipásztor és a gyülekezet tagjai segítenek. A templomlátogatás, gyülekezeti összejöveteleken való részvétel minden gyermek és családtag előtt nyitott lehetőség. Minden gyülekezeti alkalomról értesítjük a szülőket, és hívjuk, bátorítjuk őket arra, hogy gyermekeikkel együtt vegyenek részt ezeken az alkalmakon. Az óvoda nagyobb eseményeiről tájékoztatjuk a gyülekezetet, ünnepeink nyitottak. Ezzel lehetőséget adva arra, hogy azok a szülők, akik nem jártak templomba a gyülekezethez kapcsolódjanak.

Megismertetjük a szülőkkal, hogy gyermekeiket nem egysíkúvá, az élettől elidegenítetté tesszük, hanem éppen ellenkezőleg: tágabb látószöggel ajándékozunk meg, erkölcsileg pedig felvértesszük őket, hogy

- ❖ tudjanak szeretni, mert jó az, ami szeretetben valósul meg;
- ❖ tudjanak másokért élni;
- ❖ legyen olyan belső mértékük, amely szabaddá teszi, hogy szolgálói módon ne azt tegyék, amit „mindenki”, ha az nincs összhangban önmagukkal;
- ❖ ne féljenek azt cselekedni, amire a Szentírás és Isten Szentlelke indítja őket; - tudjanak és merjenek csodálkozni ott, ahol mások közömbösek;
- ❖ gondolkodni akkor, amikor a legtöbb ember csak utánozza a másikat;
- ❖ nyitottnak maradni akkor is, minden és mindenki iránt, amikor mások bezáródnak;
- ❖ tudják megkülönböztetni a lényegest a lényegtelentől, az értékest az értéktelentől; a dolgok felszínén és tárgyyszerűségén lássák meg azok belső lényegét és valódi értékét, mert minden dolog több mint, aminek „kívülről” látszik.

➤ **A bölcsőde és az iskola**

Az óvodába beiratkozó gyermekek egy része bölcsődéből kerül óvodába, másik része közvetlenül a családból. Az új gyermekeket fogadó óvodapedagógusok számára külön figyelmet és feladatot jelent azoknak a gyermekeknek a csoportba való beszoktatása, akiknek még nincs közösségi élményük.

Az óvodavezető a bölcsődei szülői értekezleten bemutatja az óvodát, tájékoztatást nyújt az óvodai életéről. A bölcsődés gyermekek meglátogathatják az óvodát, ott rövid időt eltöltve ismerkedhetnek a környezettel. A bölcsődei gondozók tapasztalatait, a kialakított jó szokásokat figyelembe véve tervezzük meg a gyermek fejlesztését.

Az óvoda-iskola kapcsolatában arra törekszünk, hogy az iskolák megismerjék azt a szándékunkat, hogy a gyermekeket egyéni képességeiknek megfelelően úgy neveljük és fejlesztjük, hogy környezetükben jól eligazodjanak, együttműködők, kapcsolatteremtők legyenek, és képesek legyenek az iskolai tanulmányok megkezdésére. Fontosnak tartjuk, hogy az átmenetet minél zökkenő mentesebbé tegyük. Ennek érdekében folyamatos, rendszeres, hagyományteremtő és hagyományörző kapcsolat kialakítására törekszünk a város minden általános iskolájával. A jó kapcsolat alapja a tisztelet és megbecsülés egymás munkája iránt.

Az együttműködés formái:

- ❖ Az iskolai nevelőkkel az emberi és szakmai kapcsolatok folyamatos ápolása, érdeklődés egymás munkája, problémái, eredményei iránt.
- ❖ A leendő iskolások szüleit előre meghatározott helyszínen a város valamennyi általános iskolai igazgatója tájékoztatja az iskola pedagógiai elképzeléseiről, az iskolába lépés teendőiről.
- ❖ Minden általános iskola nyílt napot szervez, melyen a szülő és gyermeke betekintést nyerhet az iskola életébe.
- ❖ Közös rendezvények, játékok, ünnepek szervezése: az iskolások adventi- és karácsonyi ajándékműsorral kedveskednek az óvodásoknak; játékos sportvetélkedőket, ügyességi játékokat szerveznek, melyen óvodánk részt vesz.

➤ **Fenntartónkkal való kapcsolat**

Kapcsolatunk részben hivatalos, részben pedig támogató, segítő jellegű. Problémáink megoldására az együttműködés jellemző.

Formái

- ❖ kölcsönös tájékoztatás, egyéni megbeszélések,
- ❖ óvodavezető beszámolója,
- ❖ az óvodavezető részvétele az egyházközség megbeszélésein.

➤ **Közművelődési intézményekkel való kapcsolat**

József Attila Könyvtár, Hagymaház, Makói Művésztelep, Városi Sportcsarnok, József Attila Múzeum. Folyamatos és hagyományteremtő kapcsolatra törekszünk, rendszeres konzultációkat szervezünk.

FORMÁI:

- gyermekműsorok,
- közös programok,
- könyvtárlátogatások, gyermekfoglalkozások,
- színházlátogatások szervezése.

➤ **Egészségügyi szervekkel való kapcsolat**

(védőnő, orvos, fogorvos, családsegítő szolgálat, gyermekvédelem)

FORMÁI

- ❖ alkalmanként esetmegbeszélések,
- ❖ tájékoztató előadások szervezése a szülőknek,
- ❖ évente orvosi vizsgálat minden csoportban,
- ❖ tanköteles korú gyermekek részére iskola alkalmassági vizsgálat
- ❖ hallás-, látásvizsgálat - évente,
- ❖ fogászati szűrés - félévente,

➤ **Szakmai szervezetekkel való kapcsolat**

Kiváló kapcsolatot építettünk ki a Csongrád Megyei Pedagógiai Intézettel, a Református Pedagógiai Intézettel, a Református Pedagógiai Szakszolgálattal, református óvodákkal, különböző képzőintézetekkel. Folyamatosan figyelemmel kísérjük a felkínált szakmai képzéseket, programokat és érdeklődésünknek, illetve a programunk megkívánta fejlesztési lehetőségeknek megfelelően részt veszünk azokon. Szakmai tevékenységünk fejlesztése, megújulása érdekében igény-

be vesszük segítségüket. Vállaljuk óvodapedagógus főiskolai hallgatók gyakorlatvezetését. Óvodánk gyakorló helyet biztosít a Juhász Gyula Református Gimnáziumban tanuló, csecsemő- és kisgyermek ápoló képzésben részt vevő hallgatók számára.

Hagyományteremtő kapcsolat kialakítását kezdeményezzük:

- ❖ környezetvédelmi szervezetekkel, a szegedi Vadas parkkal, a szarvasi Arborétummal, a mezőhegyesi Ménes-birtokkal,
  - ❖ alkotó művészekkel, képzőművészeti szakkörökkel.
  - ❖ zeneiskolával.
- **A Kárpát-medence magyar nyelvű intézményei közötti oktatási tér kialakítása érdekében az óvoda a külföldi magyar óvodákkal kapcsolatépítésre törekszik, és – lehetőségei szerint - szakmai kapcsolatot tart fenn.**

II. Óvodai nevelésünk alapelvei

„Az óvodai nevelés pedagógiai alapelveinek meghatározásánál abból kell kiindulni, hogy

- a) az óvodai nevelésnek a gyermeki személyiség teljes kibontakoztatására, az emberi jogok és a gyermeket megillető jogok, alapvető szabadságok tiszteletben tartásának megerősítésére kell irányulnia; az egyenlő hozzáférés biztosításával;
- b) a gyermeket - mint fejlődő személyiséget - gondoskodás és különleges védelem illeti meg;
- c) a gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, s ebben az óvodák kiegészítő szerepet játszanak. Az Alapprogram szerint az óvodai nevelésben érvényesülhetnek a különböző - köztük az innovatív - pedagógiai törekvések, mivel az alapprogram biztosítja az óvodapedagógusok pedagógiai nézeteinek és széles körű módszertani szabadságának érvényesülését, megkötéseket csak a gyermek érdekében tartalmaz. Az óvoda nevelőtestülete elkészíti saját nevelési programját: vagy átvesz és adaptál egy kész programot, vagy saját programot készít, amelynek meg kell felelnie az Alapprogramban foglaltaknak. Az Alapprogram és az azzal összhangban lévő óvodai nevelési programok egymásra épülő, szakmailag összehangolt rendszere a biztosíték arra, hogy az egyes intézmények szakmai önállósága, az óvodai nevelés sokszínűsége mellett érvényesülnek azok az általános igények, amelyeket az óvodai neveléssel szemben a társadalom a gyermek érdekeinek figyelembevételével megfogalmaz.

Az óvodai nevelési program elkészítésekor az Alapprogram mellett figyelembe kell venni

1. Nemzeti, etnikai kisebbség óvodai nevelésének irányelvét is, ha az óvoda nemzeti, etnikai kisebbségi nevelést végez;
2. a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvét is, ha az óvoda sajátos nevelési igényű gyermek nevelését végzi.”

2.1. Gyermekképünk

A gyermek Isten ajándéka. Ember, kinek Istentől rendelt jogai vannak. Tudják, hogy Ők Isten egyszeri és megismételhetetlen teremtményei. „Engedjétek hozzám jönni a kisgyermeket, és ne tiltsátok el tőlem őket, mert ilyeneké az Isten országa (Mk 10,14).

„1. Az Alapprogram az emberi személyiségből indul ki, abból a tényből, hogy az ember egyedi, mással nem helyettesíthető individuum és szociális lény egyszerre.

2. Az Alapprogram gyermekkép megrajzolásában az eltérő pedagógiai és pszichológiai irányzatok közös vonásait veszi alapul. Ezek szerint: a gyermek, fejlődő személyiség, fejlődését genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg. E tényezők együttes hatásának következtében a gyermeknek sajátos, életkoronként (életkori szakaszonként) és egyénenként változó testi és lelki szükségletei vannak. A személyiség szabad kibontakoztatásában a gyermeket körülvevő személyi és tárgyi környezet szerepe meghatározó. Az óvodai nevelés gyermekközpontú, befogadó, ennek megfelelően a gyermeki személyiség kibontakoztatására törekszik, biztosítva minden gyermek számára az egyenlő hozzáférést. Nem ad helyet az előítéletek kibontakozásának sem társadalmi, sem nemi, sem egyéb értelemben.”

2.2. Óvodaképünk

A református óvoda olyan nevelési intézmény, melynek testülete elkötelezte magát Krisztus követésére. A keresztyén életvitelhez hűen szolgálja Istent és neveli a rábízott gyermekeket. A keresztyén óvoda és valamely más fenntartó által működtetett óvoda között a lelki arculatban van különbség, s ez határozza meg a nevelés szellemiségét.

Minden nevelőnek vallania kell, hogy a gyermek Isten ajándéka, a gyermekkor Isten rendelése, ezért sem visszafogni, sem felgyorsítani nem szabad. Ennek a kornak döntő jelentősége van a

személyiség fejlődésében” . A gyermek személyiségéhez a legfőbb tevékenységén – a játék- a mese- az evangéliumi nevelés – keresztül kívánunk eljutni és átadni neki mindazt a személyiségformáló műveltségtartalmat, amely az egészséges fejlődéséhez szükséges.

1. „Az óvoda a közoktatási rendszer szakmailag önálló nevelési intézménye, a családi nevelés kiegészítője, a gyermek harmadik életévétől az iskolába lépésig. Biztosítja az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének optimális feltételeit.

Az óvoda funkciói: óvó-védő, szociális, nevelő-személyiségfejlesztő funkció. Az óvoda közvetetten segíti az iskolai közösségbe történő beilleszkedéshez szükséges gyermeki személyiségvonások fejlődését. Az óvoda pedagógiai tevékenységrendszere és tárgyi környezete segíti a gyermek környezettudatos magatartásának kialakulását.

2. Az óvodai nevelés célja az, hogy az óvodások sokoldalú, harmonikus fejlődését, a gyermeki személyiség kibontakoztatását elősegítse, az életkori és egyéni sajátosságok és az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével (ideértve a különleges gondozást igénylő gyermek ellátását is).

3. Az óvodai nevelésben alapelv:

- a) a gyermeki személyiséget, elfogadás, tisztelet, szeretet, megbecsülés és bizalom övezi;
- b) a nevelés lehetővé teszi és segíti a gyermek személyiségfejlődését, a gyermek egyéni készségeinek és képességeinek kibontakoztatását;
- c) az óvodai nevelésben alkalmazott pedagógiai intézkedéseknek a gyermek személyiségéhez kell igazodniuk.

4. Az óvodai nevelés az alapelvek megvalósítása érdekében gondoskodik:

- a gyermeki szükségletek kielégítéséről,
- az érzelmi biztonságot nyújtó derűs, szeretetteljes óvodai légkör megteremtéséről;
- a testi, a szociális és az értelmi képességek egyéni és életkor-specifikus alakításáról;
- a gyermeki közösségben végezhető sokszínű - az életkornak és fejlettségnek megfelelő - tevékenységekről, különös tekintettel, a mással nem helyettesíthető szabad játéokra; e tevékenységeken keresztül az életkorhoz és a gyermek egyéni képességeihez igazodó műveltségtartalmak közvetítéséről; a gyermek egészséges fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges személyi, tárgyi környezetről.

5. A nemzeti, etnikai kisebbséghez tartozó gyermekek óvodai nevelésében biztosítani kell az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, átörökítését, nyelvi nevelését, a multikulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét.

6. A hazájukat elhagyni kényszerülő családok (a továbbiakban: migráns) gyermekeinek óvodai nevelésében biztosítani kell az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, társadalmi integrálását, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelmét.”

2.3. Óvodai nevelésünk alapelvei

- ❖ Istentől kért bölcsesség, krisztusi szeretet és szolgálat;
- ❖ A gyermek egyszeri, egyedi lényének felismerése, és képességeinek felelősségteljes fejlesztése;
- ❖ A gyermeki szabadság és korlátok megfelelő aránya, amely elősegíti a közös élmények és tevékenységek által a szocializációt, az erkölcsi tulajdonságok megalapozását;
- ❖ A gyermek játékára épülő tanulás;
- ❖ A családokkal való együttműködés és szükség szerint segítség, gondozás. (a református óvodai nevelés keretprogramja, 14. o.)
- ❖ A nevelést teljesen átvenni a családoktól nem lehet, de velük együtt, a közös célra tekintve, óvodánk és a család betöltheti a feladatát. Nem sok szülő neveli keresztyén hitben gyermekét, ezért az evangélium hirdetésének első lépcsőfoka óvodánk lehet.
- ❖ Óvodánkban a külföldről érkező gyermekek integrálása is megoldható. Hiszen Isten szemében mindenki egyforma. A hazájukat elhagyni kényszerülő családok, (a továbbiakban migráns) gyermekeinek óvodai nevelésében biztosítjuk az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, társadalmi integrálását.

- ❖ Különös figyelmet fordítunk a kiemelt **figyelmet igénylő gyermekek**:
  1. A különleges bánásmódot igénylő gyermekek (sajátos nevelési igényű, és beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, ill. a kiemelten tehetséges gyermek), és
  2. A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztéséről.

2.4. Pedagógusképünk

Mivel a keresztyénnevelés fő feladatunk, mindenképpen ismernünk kell Jézus Krisztust, mint személyes Megváltónkat és a Szentírást. Főként ez határozza meg a kapcsolatainkat (pedagógus- gyermek; pedagógus- pedagógus; pedagógus-szülő):

- ❖ A gyermek szeretete, tisztelete, feltétel nélküli elfogadása
- ❖ Egymás tisztelete, megbecsülése, együttműködésre való készség, alázat
- ❖ Szakmai hivatástudat (továbbképzés, megújulásra való törekvés és készség, önállóság)

A gyermekek gondozásában segítő dajka hitvallása, világnézete is az óvodapedagógusival megegyező legyen, mivel gondozás közben ő is egész személyiségével nevel.

Ezért az intézmény vezetője mindig tájékozódik a leendő munkatárs hitvallásáról.

III. Az óvodai nevelésünk feladatai:

Célja: Az óvodai nevelés célja az, hogy elősegítse az óvodások sokoldalú, harmonikus fejlődését, a gyermeki személyiség kibontakozását, a hátrányok csökkenését, az életkori és egyéni sajátosságok valamint az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével (ideértve a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek ellátását is).

Az óvodai keresztyén nevelés feladata:

Az óvodás korú gyermek testi és lelki szükségleteinek kielégítése.

Ezen belül:

- ❖ Egészséges életmód alakítása
- ❖ Érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés biztosítása
- ❖ Anyanyelvi,- értelmi fejlesztés, és nevelés megvalósítása

3.1. Keresztyén nevelés

Jézus hozzájuk lépett és így szólt: „Nekem adatott minden hatalom mennyen és földön. Menjete el tehát, tegyetek tanítvánná minden népet, megkeresztelve őket az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében, tanítva őket, hogy megtartsák mindazt, amit én parancsoltam nektek; és íme én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig.” (Mt 28, 18-20)

Bibliai történetek feldolgozása

Kívánatos lenne, ha a Bibliával való találkozás már a családban megtörténne, erre azonban nem minden gyermek esetében építhetünk.

Az óvodában eltöltött évek alatt igyekszünk a gyermekekkel megismertetni az üdvtörténet alapvető, legfontosabb eseményeit, hogy ezeknek ismeretére alapozva a későbbiekben tanultakat, a már meglévő egészbe illeszthessék be. Az ismeretek átadásán túl, célunk a keresztény életforma megmutatása, az Istennel való állandó kapcsolat lehetőségének nyilvánvalóvá tétele. Ezekon az alkalmakon az óvónők is részt vesznek, segítve a lelkész-óvodapedagógus munkáját. Az óvodapedagógusok és a lelkész együttműködése az előkészületben, és az ott hallottak napi gyakorlásában lehetővé teszi, hogy óvodákban a keresztyénnevelés, egyre inkább áthassa a mindennapokat.

Rendkívül fontos a történet kiválasztása, amelyet befolyásol a gyermekek fejlettségi szintje, a csoport aktuális érzelmi problémái, vagy eseményei.

Alapvető kritériumok a bibliai történetek feldolgozásával kapcsolatban:

- ❖ az Ige valódi üzenetétől ne térjünk el,
- ❖ előadása gyerekszerű legyen, ne keltsen félelmet, számukra feldolgozhatatlan tartalmat és érzelmeket
- ❖ olyan történeteket válasszunk, amelyek pozitív érzelmi töltettel rendelkeznek, amely a szerető gondoskodó Isten-képet erősítik meg.
- ❖ Mielőtt a gyermekek elé visszük a történetet, tanulmányozzuk az adott igeszakaszt, hogy nekünk ma mit üzen, és az után fogalmazzuk meg, hogy mit mondhat a gyermekeknek.
- ❖ Megfogalmazzuk, mit üzen Isten nekünk, mivel érintett meg bennünket. Egy fő gondolatot emelünk ki, mert a gyermek még nem képes egyszerre több nézőpontot figyelembe venni.
- ❖ Akkor eredményes, ha a gyermekek szinte maguk előtt látják az eseményt, átélve a szereplők érzéseit. Az érthetőség megkívánja, hogy a számukra ismeretlen szavakat ismertekkel cseréljük fel, vagy beleszójuk a rövid magyarázatot, de a történet lendületét ezzel nem törhetjük meg. Minden alkalommal befejezzük a történetet.
- ❖ A szemléltetést csak szükség esetén alkalmazzuk és ezeket is korthú környezetben, mivel Isten szent lelke megnyitja a történet értelmét, az üzenetet a kis szívükben.

- ❖ A bibliai történet feldolgozása után nem fogalmazunk meg tanulságot. Amennyiben hitelesek voltunk, úgy megértik az üzenet lényegét. Attól azonban nem zárkozunk el, hogy a gyermek spontán kérdéseire, élményeire ne reagáljunk, s így mód nyílik arra is (indirekt módon), hogy a történet életükbe való kivetítéséről beszéljünk.
- ❖ Lehetőséget biztosítunk arra, hogy a jól ismert történeteket dramatizálhassák, rajzaikban, manuális tevékenységükben élményeiket újra átélhessék.

Tapasztalataink szerint a gyermekek az evangélium üzenetét tolmácsolják szüleiknek, s ez arra készteti a családot, hogy újra együtt is ismerkedjenek a történettel.

Az óvodapedagógus feladatai:

- ❖ Alakítson ki a gyermekekben olyan Isten- képet, aki szeret, aki gondoskodik rólunk, aki megőriz minket minden körülmények között, akinek minden döntése a javunkat szolgálja. Legnagyobb ajándéka számunkra fia Jézus Krisztus, aki meghallgat, aki mindig velünk van, és úgy fogad el, amint vagyunk;
- ❖ Támaszkodjon a spontán gyermeki érdeklődésre;
- ❖ Plántáljon el keresztyén erkölcsi tartalmakat pl.: személyválogatás nélküli szeretet, megbocsátás, önzetlenség, türelem, segítőkészség;
- ❖ Törekedjen arra, hogy a bibliai történetek tartalmi, formai felépítése illeszkedjék az óvodáskorú gyermek alapvető tevékenységi formáihoz (játék, munka, tanulás);
- ❖ Vegye figyelembe a történetek kiválasztásánál a gyermekek életkorát, fejlettségi szintjét, csoportja aktuális problémáit, eredményeit és az ünnepek aktualitását;
- ❖ Adjon lehetőséget arra, hogy a történeteket dramatizálhassák és rajzaikban, manuális tevékenységükben, játékaikban élményeiket újra átélhessék.

Áhítat

A Bibliai történetekkel való ismerkedésen kívül a másik sarkalatos dolog az imádság, vagyis a mindennapi áhítatok sora. Fő feladatunk, hogy a gyermeket megtanítsuk imádkozni (ez tulajdonképpen a szülők és a család feladata lenne, de sok esetben ez hiányzik), vagy továbbvinni azt, amit a szülők elkezdtek. Az imádság az Istennel való kapcsolatfelvétel formája. A gyermek számára legyen természetes e dolog, hogy ahogyan hozzánk beszélhetnek és elmondhatják kérésüket, vágyaikat, bajaikat stb. ugyanígy elmondhatják Mennyei Atyjuknak is, aki figyel rájuk.

Az imádkozás formáját meg kell tanítanunk a gyermekeknek, mely szintén egy folyamat. Eleinte a kötött imádságokkal kezdjük (étkezések előtti, utáni imádságok napkezdő hálaadó imád-

ságok, lefekvés előtti ima stb.)

Az Úr imádságát: a “Mi Atyánk”-ot csak később tanítsuk meg, részletekben és együtt értelmezve, hogy értsék is azt. Megmagyarázzuk a gyermekeknek, hogy Isten minden imát meghallgat, de nem mindig úgy hallgatja meg, ahogy mi szeretnénk, nem mindent teljesít.

Az áhítatok jó alkalmat adnak arra is, beszélgethessenek közösen az egész csoport, és az egyéni kívánságok, bánatok, örömök kiderülhessenek. Érezzék, hogy fontos a számunkra és társaik számára az ő problémájuk, legyen időnk meghallgatni őket.

Akkor eredményes az áhítat, ha gyermek megéri a más légkörét.

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végén:

- ❖ az előző években tanult, kötött imádságokat önállóan tudja alkalmazni;
- ❖ tudja elmondani az Úrtól tanult imádságot;
- ❖ a bibliai történet elmondása közben koncentráltan figyeljen;
- ❖ tudja elmondani saját gondolatait a hallott történetekkel kapcsolatban;
- ❖ az ismert bibliai történetek közül tudjon bábozni, dramatizálni, ábrázolni számára kedves jeleneteket;
- ❖ tudjon ünnephez kapcsolódó verseket, énekeket (4-5);
- ❖ a történetek hit és erkölcsi vonatkozású tartalmát tudja megvalósítani életében.
- ❖ tudják, hogy a templom Isten háza és annak megfelelően kell ott viselkedni;
- ❖ tudják, hogy ezt a világot Isten teremtette, minket is ő alkotott;

3.2. Az egészséges életmód alakítása

„Vagy nem tudjátok, hogy testetek, amit Istentől kaptatok, a bennetek levő Szentlélek temploma, és ezért nem magatokéi vagytok?”

(1 Kor 6,19)

A feladat megoldásánál hitvallásunk szerint indulunk ki, hogy Isten minden létezőnek Istene és mindenkor gondja van teremtményeire. „Fennhatósága”, őrző szeretete biztosít arról, hogy minden reánk bízott gyermek fejleszhető, erősíthető.

Az egészséges életvitel igényének kialakítása, a testi fejlődés biztosítása, a fizikai állapot védelme, edzése óvodai nevelésünkben kiemelt jelentőséggel bír.

(Református óvodai nevelés keretprogramja 15. o.)

Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényének alakítása, a gyermek testi fejlődésének elősegítése ebben az életkorban kiemelt jelentőségű. Ezen belül:

1. a gyermek gondozása, testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése
2. a harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése
3. a gyermeki testi képességek fejlődésének segítése
4. a gyermek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése
5. az egészséges életmód, a testápolás, a tisztálkodás, az étkezés, különösen a magas cukortartalmú ételek és italok, a magas só-és telítetlenzsír-tartalmú ételek fogyasztásának csökkentése, a zöldségek és gyümölcsök, illetve tejtermékek fogyasztásának ösztönzése, a fogmosás, az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása
6. a gyermek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet biztosítása
7. a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezettudatos magatartás megalapozása
8. megfelelő szakemberek bevonásával – a szülővel, az óvodapedagógussal együttműködve – speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki nevelési feladatok ellátása

Megnyilvánulási formái: gondozás, öltözködés, táplálkozás, testápolás, mozgás, pihenés, helyes életritmus, edzés.

A Magyar Ifjúsági Vöröskereszt bázisóvodája vagyunk 2009 óta.

Célunk:

- az óvodások bevezetése az elsősegélynyújtásba
- baleset esetén a segítő, vigasztaló magatartás kialakítása
- elsősegélynyújtó felszerelés megismerése,
- legalapvetőbb elsősegély ismeretek játékos gyakorlása,
- az óvodáskorú gyermekek egészségfejlesztése, egészségtudatos magatartásformák és szemlélet kialakítása
- tolerancia és segítőkézség erősítése

- a gyerekek életkori sajátosságainak megfelelően felismerik az egészségügyi és más szervek (mentők, orvosok, rendőrök, tűzoltók) munkáját, és nagyobb bizalommal fordulnak azok képviselőihez.

Az óvoda egészségfejlesztési és prevenció programja

Feladat:	Esemény:	Helyszín:	Gyakorisága:	Mérése:	Értékelése:	Felelőse:
egészséges táplálkozás:	zöldség-gyümölcs nap	csoport szoba	hetente	megvalósult	év végén	d.e. óvn.
	zöldség-gyümölcs salátakészítés	csoport szoba	rendszeresen	megvalósult	év végén	d.u. óvn.
	teszt lap szülőknek	egészség hét	évente	megvalósult	év végén	d.u. óvn.
	gyermekorvos előadása	egészség hét	évente	megvalósult	év végén	d.u. óvn.
	testzsír mérés	egészség hét	évente	megvalósult	év végén	d.u. óvn.
	vércukor mérés	egészség hét	évente	megvalósult	év végén	d.u. óvn.
	víz teszt	egészség hét	évente	megvalósult	év végén	d.u. óvn.
mindennapos testnevelés, testmozgás	szivacs labda	tornaterem	hetente	megvalósult	év végén	d.u. óvn.
	sport tehetségműhely	tornaterem	hetente	megvalósult	testnevelés foglalkozás	tehetség műhelyvezető
	kirándulás	tetszőlegesen	évente	megvalósult	testnevelés foglalkozás	d.e. óvn.

				kozás	
	modern tánc	tornaterem	hetente	megvalósult	testnevelés foglalkozás d.e. óvn.
	néptánc	tornaterem	hetente	megvalósult	séta tehetség műhelyvezető
	úszás középső és nagy csoportosok számára	uszoda	hetente	megvalósult	év végén d.e. óvn.
	futball	tornaterem	hetente	megvalósult	év végén d.u. óvn.
	mozgásos játékok	egészség hét	évente	megvalósult	év végén d.u. óvn.
	mozgásos játékok	családi nap	évente	megvalósult	év végén d.e. óvn.
	mozgásos bemutató	Sport gála	évente	megvalósult	év végén d.e. óvn.
	szabad mozgás naponta	udvar	évente	megvalósult	év végén d.e. óvn.
	"Ép testben, ép lélek!- nap	udvar	évente	megvalósult	év végén d.e. óvn.
testi és lelki egészség fejlesztése, viselkedési függőségek, szenvedély betegséghez vezető szerek, fogyasztásának megelőzése	mindennapi áhitat	csoport szoba	naponta	megvalósult	év végén d.e. óvn.
	hetente bibliai foglalkozás	csoport szoba	hetente	megvalósult	év végén d.e. óvn.
	gyermek pszichológus előadása	egészség hét	évente	megvalósult	év végén d.u. óvn.
	családi kapcsolatok erősítése	egészség hét	évente	megvalósult	év végén d.u. óvn.
	családi kapcsolatok ápolása	családlátogatás	kiscs. új gyermek.	megvalósult	év végén óvónők, dajka

	családi kapcsolatok erősítése	családi nap	évente	megvalósult	év vé- gén	d.u. óvn.
	gyermek stressz kezelés- előadás	egészség hét	évente	megvalósult	év vé- gén	d.u. óvn.
	gyülekezettel kapcsolattartás	gyülekezet	évente	megvalósult	év vé- gén	d.u. óvn.
	lelkészi előadás	szülői ért.	évente	megvalósult	év vé- gén	d.u. óvn.
	egészségvédő termék bemu- tatása	egészség hét	évente	megvalósult	év vé- gén	d.u. óvn.
	fogorvosi szűrés	óvoda	évente	megvalósult	év vé- gén	d.e. óvn.
	védőnői szűrés	óvoda	folyamatos	megvalósult	év vé- gén	d.e. óvn.
	orthopédiai szűrés	óvoda	évente	megvalósult	év vé- gén	d.u. óvn.
	drogprevenációs előadás	egészség hét	évente	megvalósult	év vé- gén	d.u. óvn.
bántalmazás, és erőszak megelőzése	Családsegítő Központ tájé- koztatás	szülői ért.	évente	megvalósult	év vé- gén	d.u. óvn.
	hetente bibliai foglalkozás	csoport szo- ba	hetente	megvalósult	év vé- gén	d.e. óvn.
baleset-megelőzés és elsősegélynyújtás	Mentősök bemutatója	családi nap	évente	megvalósult	év vé- gén	d.u. óvn.
	orvosi eszk. való ismerkedés	egészség hét	évente	megvalósult	év vé- gén	d.u. óvn.
	AMBU baba újraélesztése	egészség hét	évente	megvalósult	év vé- gén	d.u. óvn.
	Tűzoltóság bemutatója	egészség hét	évente	megvalósult	év vé- gén	d.u. óvn.
	Katasztrófavédelem bemuta- tója	egészség hét	évente	megvalósult	év vé- gén	d.u. óvn.

	Tűzriadó a gyermekek és dolg. Sz.	óvoda	évente	megvalósult	év vé- gén	d.u. óvn.
	Vöröskereszt bemutató	óvoda	évente	megvalósult	év vé- gén	d.u. óvn.
személyi higiéné	egészségvédő jó szokás: kimunkálása és begyakorol- tatása, (fogápolás, haj-és körömápolás, lábápolás, kézmosás, öltözködés) fogápolási világnapról meg- emlékezés	óvoda	folyamato- san	megvalósult	év vé- gén	d.e. óvn.
				megvalósult	év vé- gén	d.e. óvn.
			november			

Az egészséges életvitel kialakításánál nagy szerepe van a környezet megismerésének, környezetbarát viselkedésnek, a környezettudatos magatartás megalapozásának. Kirándulunk a közeli terekre, játszóterekre. A Maros folyó közelsége is sok lehetőséget nyújt a szabadban való tartózkodásra, a természet megismerésére. A Maros part a Körös-Maros Nemzeti Park része, ahol kiváló lehetőség nyílik az ott található gazdag növény és –állatvilág megismerésére. Évente csoport kirándulást szervezünk a szülőkkel közösen Szegedre, Mezőhegyesre, Csongrádra. Kihasználjuk a levegő, víz és napfény jótékony hatását, de odafigyelünk az erős napsütés káros hatásának kiküszöbölésére.

Fontosnak tartjuk a higiénés szabályok megtartását (gyakori szellőztetés, páratartalom biztosítása, portalanítás, légtisztítás, fertőtlenítés, környezet tisztán tartása, minél több zöld növény elhelyezése a csoport szobákban („élősarok”).

Tevékenységeket folyamatosan figyelemmel kísérjük, a balesetek elkerülése érdekében a személyi és tárgyi feltételeket biztosítjuk, a használati eszközöket ellenőrizzük, a megrongálódottakat leselejtezzük, vagy megsemmisítjük.

Az edzés lehetőségét minden évszakban a szabad levegőn való tartózkodással használjuk ki, figyelembe véve a gyermekek állóképességét. Nevelőmunkánk fontos színtere az óvoda udvara.

Igyekszünk a város adta lehetőségekkel is élni. Középső és a nagy csoportosok számára úszótanfolyamot szervezünk.

A gyermekek pihenését kiemelt fontosságúnak tartjuk, ezért ebéd után minden csoportban 1.5 -2 óra alvást, pihenést biztosítunk.

3.3. Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés biztosítása

Cél: Válgjon igényükké a helyes viselkedés szabályainak megtartása. Ismerik Jézus szeretetét, vágnak a bibliai történetek hallgatására, megértésére.

Az óvodás korú gyermek alapvető sajátossága, hogy magatartása érzelmektől vezérelt. Többségük igen nehezen viseli el az anyától való elválást. Éppen ezért elengedhetetlen, hogy őt állandó értékrend, szeretetteljes, biztosságot adó légkör vegye körül. Így alakult ki – az óvodapedagógus személyén keresztül – a gyermeki bizalom kiépítése Isten, mint mennyei Atya felé. Jézus töltötte be a törvényt. Pedagógusainknak amilyen az Isteni képe, olyan lesz a gyermekeké is. A mi példánkon keresztül gyermekeink tudatosan és tudat alatt is tanulnak, mivel az általuk szeretett óvodapedagógussal azonosulnak.

A gyermekek érzélemvilágát 3 fő szintéren fejleszthetjük:

- a, szociális érzelmek (együttérzés, bizalom, segítőkészség, bánat, örömszerzés)
- b, esztétikai érzelmek (szép iránti fogékonyság, a művészeti élmény befogadására való igény és képesség fejlesztése)
- c, erkölcsi érzelmek (igazságosság, lelkiismeretesség, őszinteség, felelősség, igazmondás)

Nevelési módok, eljárások az érzelmi, az erkölcsi és szociális nevelés segítésére:

- Megelőzés.
- Érzések tiszteletben tartása, jogok elismerése.
- Átterelés (tiltás helyetti felajánlás).
- Háttérben maradás.
- Rábeszélés.
- Meggyőző beszélgetés.
- Emlékeztetés példákkal.
- A kibékülés lehetőségének felajánlása.
- A megbocsátás, mint a problémák leegyszerűsítője.
- A felnőtt bizalma a gyermekben.
- Ígéret megőrzése és elvárása.

„Az óvodáskorú gyermek egyik jellemző sajátossága a magatartásának érzelmi vezéreltsége. Elengedhetetlen, hogy a gyermeket az óvodában érzelmi biztonság, állandó értékrend, derűs, kiegyensúlyozott, szeretetteljes légkör vegye körül. Mindezért szükséges, hogy

- a gyermeket már az óvodába lépéskor kedvező érzelmi hatások ériék;
- az óvoda alkalmazottai és a gyermek, a gyermekek, valamint az óvodai alkalmazottak közötti kapcsolatot pozitív attitűd, érzelmi töltés jellemezze;
- az óvoda egyszerre segítse a gyermek erkölcsi, szociális érzékenységének fejlődését, én tudatának alakulását, és engedjen teret önkifejező törekvéseinek;
- az óvoda nevelje a gyermeket annak elfogadására, megértésére, hogy az emberek különbözőek egymástól.

A szocializáció szempontjából meghatározó a közös élményeken alapuló tevékenységek gyakorlása, a gyermek erkölcsi tulajdonságainak (mint például: az együttérzés, a segítőkészség,

az önzetlenség, a figyelmesség) és akaratának (ezen belül: önállóságának, önfegyelmének, kitartásának, feladattudatának, szabálytudatának), szokás- és normarendszerének megalapozása.

Az óvoda a gyermek nyitottságára épít, és ahhoz segíti a gyermeket, hogy megismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely a nemzeti identitástudat, a keresztény kulturális értékek, a hazaszeretet és a szülőföldre való kötődés alapja, hogy rá tudjon csodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, mindazok megbecsülésére.

A gyermeki magatartás alakulása szempontjából az óvodapedagógus, az óvoda valamennyi alkalmazottjának kommunikációja, bánásmódja és viselkedése modell értékű szerepet tölt be.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében szükség szerint különösen jelentős az óvoda együttműködő szerepe az ágazati jogszabályokban meghatározott speciális felkészültséggel rendelkező szakemberekkel.”

A gyermeket óvodába lépéskor érzelmi biztonságot nyújtó, szeretetteljes, családias, gondoskodó légkör fogadja. A beszoktatásra különös gondot fordítunk, ahol az anya gyermekével együtt ismerheti meg a közösséget, és kezdheti meg a beilleszkedést. Lehetőséget biztosítunk arra, hogy minél hosszabb időn keresztül, fokozatos időcsökkentéssel vegyenek részt a szülők ebben a folyamatban. Így az új környezet elfogadása könnyebb, mert együtt ismerhetik meg az óvoda napi-rendjét, szokásait. Az együtt töltött idő az óvodapedagógusoknak is képet ad arról, hogyan viselkednek a gyerekek szüleik jelenlétében, milyen viszonyban vannak egymással. Otthonról hozott kedves játékaikat elfogadjuk, sőt az első napokban mi is kedveskedünk személyes kis meglepetésekkel. Csoportszobáinkat otthonossá, széppé, esztétikussá alakítjuk. Az óvodapedagógusok és dajkák gondoskodó szeretettel várják a gyermekeket.

3.4. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

„Az anyanyelvi nevelés valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat.

Az óvodai nevelőtevékenység minden percében, a nevelőtevékenység egészében jelen van. Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció különböző formáinak alakítása – beszélő környezettel, helyes mintaadással és szabályközvetítéssel – az óvodai nevelőtevékenység egészében jelen van. Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés közben a gyermek természetes beszéd és kommunikációs kedvének fenntartására, ösztönzésére, a gyermek meghallgatására, a gyermeki kérdések támogatására és a válaszok igénylésére szükséges figyelmet fordítani.

Az óvodai nevelés a gyermek egyéni érdeklődésére, kíváncsiságára - mint életkori sajátosságra -, valamint a meglévő tapasztalataira, élményeire és ismereteire építve biztosít a gyermeknek változatos tevékenységeket, amelyeken keresztül további élményeket, tapasztalatokat szerezhet az őt körülvevő természeti és társadalmi környezetről.

Az értelmi nevelés további feladatai:

1. a gyermek spontán és tervezetten szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlása
2. értelmi képességek (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás) - alkotóképesség – fejlesztése. Valamennyi értelmi képesség, különösen a képzelet és a kreativitás fejlődését elősegítő ösztönző környezet biztosítása.”

(Alapprogram 363/2012. (XII. 17.))

E fő feladatunk megvalósítandó területei

- ❖ Ismeretek szerzése a természetről, környezetről, a művészetéről, az emberről, Isten teremtő és gondoskodó szeretetéről.
- ❖ A tárgyi világ reális és differenciált megismerését biztosító érzékszervek finomítása.
- ❖ Nyelvi fejlesztés
- ❖ A kognitív és kommunikatív képességek fejlesztése.
- ❖ Az érzékelés, a mechanikus és logikai emlékezet fejlesztése.
- ❖ A szándékos figyelem és a figyelemkoncentráció alakítása, fejlesztése.
- ❖ A kreatív képzelet megalapozása, a kreativitás fejlesztése.
- ❖ A gondolkodás és az önálló problémamegoldó készség fejlesztése.
- ❖ A konkrét fogalmi gondolkodás megalapozása.

Segíti munkánkat a gyermek természetes kíváncsisága, csodaérzéke, az értékelésen alapuló tapasztalás élménye, felfedező és kísérletező kedve, amely ösztönzi arra, hogy kifejezhesse elképzeléseit, s a világ felfedezésében teljes személyiségével legyen jelen.

Ennek elősegítése érdekében feltétlenül szükséges:

- ❖ olyan óvodapedagógus, akinek élő kapcsolata van Istennel, alaposan ismeri a Bibliát;

- ❖ olyan játékos helyzetek megteremtése, amelyek fejlettségi szintjüknek megfelelően kötik le a gyermek érdeklődését, aktív szellemi energiáját;
- ❖ olyan élményszerzési lehetőség, amelyben a gyermek, látással, tapintással, hallással, érzelmekkel, verbális és nonverbális módon közvetlenül szerezhethet tapasztalatokat, s így válik a tanulás élménnyé, teljes személyiséget aktivizáló folyamattá;
- ❖ hogy az ismeretek ne egymástól elszigetelten jelenjenek meg, mivel a gyermek világlátása komplex. Éppen ezért egy katicabogár meglátásánál együtt lehet meglátatni az isteni gondviselést, a természetismeretet a környezetvédelem szükségességét, a pettyek számolásával a számosságot, a színek, formák szépségét és a „Katalinka szállj el” dal őszinte felcsendülése szinte természetes velejárója az élménynek;
- ❖ hogy legyen idő és lehetőség az együttműködésre és próbálkozásra, a tévedések elhordozására, és az újrakezdésre – szankciók nélkül;
- ❖ Olyan attitűdöket, motivációkat és természetes tudást kialakítani, amelyek képessé teszik a gyermeket váratlan, vagy komplex élethelyzetek megoldására és egyre több örömet lelnek a kihívások legyőzésében, az önfejlesztő tanulásban.

IV. Az óvodai élet tevékenységi formái és az óvodapedagógus feladatai

4.1. Játék

„1. A játék a kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége, s így az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze. A játék - szabad-képzettársításokat követő szabad játékfolyamat - a kisgyermek elemi pszichikus szükséglete, melynek mindennap visszatérő módon, hosszantartóan és lehetőleg zavartalanul ki kell elégülnie. A kisgyermek a külvilágból és saját belső világából származó tagolatlan benyomásait játékában tagolja. Így válik a játék kiemelt jelentőségű tájékozódó, a pszichikumot, a mozgást, az egész személyiséget fejlesztő, élményt adó tevékenységgé.

2. A kisgyermek első valódi játszótársa a családban, az óvodában is a felnőtt - a szülő és az óvodapedagógus. Az óvodapedagógus utánozható mintát ad a játéktevékenységre, majd amikor a szabad játékfolyamat már kialakult, bevonható társ marad, illetve segítővé, kezdeményezővé lesz, ha a játékfolyamat elakad. Az óvodapedagógus jelenléte teszi lehetővé a gyermekek közötti játékkapcsolatok kialakulását is.

3. A játékhoz megfelelő helyre és egyszerű, alakítható, a gyermeki fantázia kibontakozását segítő anyagokra, eszközökre, játékszerekre van szükség. Az óvoda és az óvodapedagógus feladata, hogy megfelelő csoportlégkört, helyet, időt, eszközöket és élményszerzési lehetőségeket biztosítson a különböző játékformákhoz, a gyakorló játékokhoz, a szimbolikus játékokhoz, konstruáló játékokhoz, a szabályjátékokhoz.

4. A játék folyamatában az óvodapedagógus tudatos jelenléte biztosítja az élményszerű, elmélyült gyermeki játék kibontakozását. Mindezt az óvodapedagógus feltételteremtő tevékenysége mellett a szükség és igény szerinti együttjátszásával, támogató, serkentő, ösztönző magatartásával, indirekt reakcióival éri el.

5. Az óvodában előtérbe kell helyezni a szabadjáték túlsúlyának érvényesülését. A játék kiemelt jelentőségének az óvoda napirendjében, időbeosztásában, továbbá a játékos tevékenység-szervezésben is meg kell mutatkoznia.”

4.2. Verselés, mesélés

„1. A többnyire játékos mozgásokkal is összekapcsolt mondókák, dúdolók, versek hozzájárulnak a gyermek érzelmi biztonságához, anyanyelvi neveléséhez. Ezek ritmusukkal, a mozdulatok és szavak egységével a gyermeknek érzéki-érzelmi élményeket nyújtanak.

2. A magyar gyermekköltészet, a népi, dajkai hagyományok, gazdag és jó alkalmat, erős alapot kínálnak a mindennapos mondókázásra, verselésre. A mese a gyermek érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésének és fejlesztésének egyik legfőbb segítője. A mese - képi és konkrét formában - feltárja a gyermek előtt a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyait, a lehetséges, megfelelő viselkedésformákat.

3. A mese különösen alkalmas az óvodás gyermek szemléletmódjának és világgépének kialakítására. Visszaigazolja a kisgyermek szorongásait, s egyben feloldást és megoldást kínál. A tárgyi világot is megelevenítő, átlelkesítő szemléletmódja, és az ehhez társuló, a szigorú okozati kapcsolatokat feloldó mágikus világgépe, csodákkal és átváltozásokkal ráébreszt a mélyebb értelemben vett pszichikus realitásra és a külvilágra irányított megismerési törekvésekre.

4. A mesélővel való személyes kapcsolatban a gyermek nagy érzelmi biztonságban érzi magát, s a játéktevékenységhez hasonlóan a mesehallgatás elengedett intim állapotában eleven, belső képvilágot jelenít meg. A belső képalkotásnak ez a folyamata a gyermeki élményfeldolgozás egyik legfontosabb formája.

5. A gyermek saját vers- és mesealkotása, annak mozgással és/vagy ábrázolással történő kombinálása az önkifejezés egyik módja.

6. A mindennapos mesélés, mondókázás és verselés a kisgyermek mentális higiéniájának elmaradhatatlan eleme.

7. Az óvodában a 3-7 éves gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodóan a nép – népmesék, népi hagyományokat felelevenítő mondókák, rigmusok, a magyarság történelmét feldolgozó mondavilág elemei, meséi-, a klasszikusok és a kortárs irodalmi műveknek egyaránt helye van.

4.3. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

„ 1. Az óvodában a környezet hangjainak megfigyelése, az ölbeli játékok, a népi gyermekdalok, az éneklés, az énekes játékok, a zenélés örömet nyújtanak a gyermeknek, egyben felkeltik zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát. Az élményt nyújtó közös ének-zenei tevékenységek során a gyermek felfedezi a dallam, a ritmus, a mozgás szépségét, a közös éneklés örömét. A népdalok éneklése, hallgatása, a gyermek-, néptáncok és népi játékok, a hagyományok megismerését, továbbélését segítik. Az óvodai ének-zenei nevelés feladatainak eredményes megvalósítása megalapozza, elősegíti a zenei anyanyelv kialakulását.

2. Az énekes népi játékok és az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások fontos eszközül szolgálnak a gyermek zenei képességeinek (az egyenletes lüktetés, ritmus, éneklés, hallás, mozgás) és zenei kreativitásának alakításában.

3. A zenehallgatási anyag megválasztásánál az óvodapedagógus figyelembe veszi a nemzeti-ségi nevelés esetében a gyermekek nemzetiségi hovatartozását is.

4. Az éneklés, zenélés a gyermek mindennapi tevékenységének részévé válik a felnőtt minta spontán utánzásával.”

Zenei nevelés helye a keresztyénnevelésben:

A zene hasznos eszköze az Istenre való odafigyelésnek és az Istennel való kapcsolattartásnak. “ A zene lelki táplálék és semmi mással nem pótolható. Aki nem él vele: lelki vérszegénységben él és hal. Teljes lelki élet zene nélkül nincs. Vannak a léleknek régiói, amelyekbe csak a zene világít be.” (Kodály Zoltán)

Fontos, hogy keresztyén énekeink tanítását ne keverjük össze a népi gyermekdalokkal, a kö-

tött énekléssel, hanem arra külön alkalmat teremtsünk.

A zenei anyag: ajánlás, ettől el lehet térni, ha a csoport fejlettsége ezt megkívánja.

Zenei nevelés:

Az énekes gyermekjátékok sokaságával alapozzuk meg a zenei anyanyelvet. Amikor csak lehet, énekeljen az óvónő, és énekeljenek a gyerekek is. Az az énekes játék a jó, amelyiknek egyszerű a szabálya. Az éneklés a csoportos játékok egyik lehetősége, de egyéb játékhelyzetből is következhet. Az éneklést vagy a gyerekek kezdik, vagy az óvónő, vagy a délelőtti közös együttlétkor játszunk körjátékokat. A hallás- és ritmusérzék fejlesztő mozzanatok a játékdalok magukban hordozzák. Az élő zene, az éneklés természetes, ösztönöz a tiszta, csengő tempó, a dinamika, a hangmagasság változásaira, a zenei súlyok kiemelésére. A dalok válogatásának szempontjai: a gyerekek által tisztán énekelhető hangterjedelem, az aktuális érzelmi állapot, a játékszabályok áttekinthetősége, a térformák és a mozgásanyag változatossága.

„Anyanyelve csak egy lehet az embernek, zeneileg is.”

4.4. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

„ 1. A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézi munka, mint az ábrázolás különböző fajtái, továbbá a műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, szokásokkal, hagyományokkal, nemzeti szimbólumokkal, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés is fontos eszköze a gyermeki személyiség fejlesztésének. A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül. Törekedni kell a gyermeki alkotások közösségi rendezvényen való bemutatására és a tehetségek bátorítására.

2. Az óvodapedagógus az ábrázoló tevékenységekre az egész nap folyamán teret, változatos eszközöket biztosít. Maga a tevékenység, s ennek öröme a fontos, valamint az igény kialakítása az alkotásra, a kreatív önkifejezésre, a környezet esztétikai alakítására és az esztétikai élmények befogadására.

3. Ezen tevékenységek az egyéni fejlettséghez és képességekhez igazodva segítik a képi-plasztikai kifejezőképesség, komponáló-, térbeli tájékozódó- és rendezőképességek alakulását, a gyermeki élmény és fantáziavilág gazdagodását és annak képi kifejezését: a gyermekek térforma és szín képzeletének gazdagodását, képi gondolkodásuk fejlődését, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük alakítását.

4. Az óvodapedagógus feladata megismertetni a gyermekeket az eszközök használatával, a különböző anyagokkal, a rajzolás, festés, mintázás és kézimunka különböző technikai alapelemeivel és eljárásaival.”

4.5. Mozgás

„1. A rendszeres egészségfejlesztő testmozgás, a gyermekek egyéni fejlettségi szintjéhez igazodó mozgásos játékok és feladatok, a pszichomotoros készségek és képességek kialakításának, formálásának és fejlesztésének eszközei. Az óvodáskor a természetes hely-, helyzetváltató- és finommotoros mozgáskészségek tanulásának, valamint a mozgáskoordináció intenzív fejlődésének szakasza, amelyeket sokszínű, változatos és örömteli, érzelmi biztonságban zajló gyakorlati formákkal, játékokkal szükséges elősegíteni. Ezzel biztosítható a mozgás és az értelmi fejlődés kedvező egymásra hatása.

2. A mozgásos játékok, tevékenységek, feladatok rendszeres alkalmazása kedvezően hatnak a kondicionális képességek közül különösen az erő és az állóképesség fejlődésére, amelyek befolyásolják a gyermeki szervezet teherbíró képességét, egészséges fejlődését. Fontos szerepük van a helyes testtartáshoz szükséges izomegyensúly kialakulásában, felerősítik, kiegészítik a gondozás, és egészséges életmódra nevelés hatásait.

3. A spontán, a szabad játék kereteiben végzett mozgásos tevékenységeket kiegészítik az irányított mozgásos tevékenységek. A komplex testmozgások beépülnek az óvodai élet egyéb tevékenységeibe is, miközben együtt hatnak a gyermek személyiségének - a pozitív énkép, önkontroll, érzelemszabályozás, szabálykövető társas viselkedés, együttműködés, kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás - fejlődésére.

4. A spontán - a játékban, azon belül a szabad játékban - megjelenő mozgásos tevékenységeknek, az egészségfejlesztő testmozgásnak az óvodai nevelés minden napján, az egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve, minden gyermek számára lehetőséget kell biztosítani. Törekedni kell a gyermekeket legjobban fejlesztő, kooperatív mozgásos játékok széleskörű alkalmazására, a szabad levegő kihasználására.”

A keresztyén nevelés során nagyon fontosnak tartjuk a test megbecsülését: „Vagy nem tudjátok, hogy testetek a bennetek levő Szentlélek temploma, amit Istentől kaptatok, és ezért nem a magatokéi vagytok?”(1 Kor 6,13)

4.6. Külső világ tevékeny megismerése

„1. A gyermek aktivitása és érdeklődése során tapasztalatokat szerez a szűkebb és tágabb természeti – emberi - tárgyi környezet formái, mennyiségi, téri viszonyairól. A valóság felfedezése során pozitív érzelmi viszonya alakul a természethez, az emberi alkotásokhoz, tanulja azok védelmét, az értékek megőrzését.

2. A gyermek, miközben felfedezi környezetét, olyan tapasztalatok birtokába jut, amelyek a környezetben való, életkorának megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek. Megismeri a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a közösséghez való tartozás élményét, a nemzeti, a családi és a tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek szeretetét, védelmét.

3. A gyermek a környezet megismerése során matematikai tartalmú tapasztalatoknak, ismereteknek is birtokába jut és azokat a tevékenységeiben alkalmazza. Felismeri a mennyiségi, alaki, nagyságbeli és téri viszonyokat: alakul ítélőképessége, fejlődik tér-, sík- és mennyiségszemlélete.

4. Az óvodapedagógus feladata, hogy tegye lehetővé a gyermek számára a környezet tevékeny megismerését. Biztosítson elegendő alkalmat, időt, helyet, eszközöket a spontán és szervezett tapasztalat- és ismeretszerzésre, a környezetkultúra és a biztonságos életvitel szokásainak alakítására. Segítse elő a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését, a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában, továbbá a fenntartható fejlődés érdekében helyezzen hangsúlyt a környezettudatos magatartásformálás alapozására, alakítására.”

A környezeti nevelésnek kiemelkedő elemként kell megjelennie az óvodai nevelésünkben. A Biblia tanítását alapul véve a Föld és a világ Isten teremtése. Isten otthonul, lakóhelyül rendezte be a Földet teremtményei számára. A teremtés történet „refrénje” és zárómondata („ És látta Isten, hogy minden, amit alkotott, igen jó. ” - 1 Móz 1, 31) tömören megfogalmazza és megadja a legfontosabb célunkat és feladatunkat az óvodában.

4.7. Munka jellegű tevékenységek

„1. A személyiségfejlesztés fontos eszköze a játékkal és a cselekvő tapasztalással sok vonatkozásban azonosságot mutató munka és munka jellegű játékos tevékenység - az önkiszolgálás, a

segítés az óvodapedagógusnak és más felnőtteknek, a csoporttársakkal együtt, értük, később önálló tevékenységként végzett alkalmi megbízások teljesítése, az elvállalt naposi vagy egyéb munka, a környezet-, a növény- és állatgondozás.

2. A gyermekmunka jellegű tevékenysége:

- örömmel és szívesen végzett aktív tevékenység;
- a tapasztalatszerzésnek és a környezet megismerésének, a munkavégzéshez szükséges attitűdök és képességek, készségek, tulajdonságok, mint a kitartás, az önállóság, a felelősség, a céltudatosság alakításának fontos lehetősége;
- a közösségi kapcsolatok a kötelességteljesítés alakításának eszköze, a saját és mások elismerésére nevelés egyik formája.

3. A gyermeki munka az óvodapedagógustól tudatos pedagógiai szervezést, a gyermekkel való együttműködést és folyamatos konkrét, reális, vagyis a gyermeknek saját magához mérten fejlesztő értékelést igényel.”

4.8 A tevékenységekben megvalósuló tanulás

1. Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán és szervezett tevékenység, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja. Nem szűkül le az ismeretszerzésre, az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben, természetes és szimulált környezetben, kirándulásokon, az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységi formákban, szervezeti és időkeretekben valósul meg.

2. Az óvodai tanulás elsődleges célja az óvodás gyermek képességeinek fejlesztése, tapasztalatainak bővítése, rendezése. Az óvodapedagógus a tanulást támogató környezet megteremtése során építi a gyermekek előzetes élményeire, tapasztalataira, ismereteire.

3. A tanulás feltétele a gyermek cselekvő aktivitása, a közvetlen, sok érzékszervét foglalkoztató tapasztalás, felfedezés lehetőségének biztosítása, kreativitásának erősítése.

4. A tanulás lehetséges formái az óvodában:

- az utánzásos minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás, szokások alakítása,
- a spontán játékos tapasztalatszerzés;
- a játékos, cselekvéses tanulás;
- a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés;
- az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés;

- a gyakorlati problémamegoldás.

5. Az óvodapedagógus a tanulás irányítása során, személyre szabott, pozitív értékeléssel segíti a gyermek személyiségének kibontakozását.

V. A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

1. A gyermek belső érése, valamint a családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként a kisgyermekek többsége az óvodáskor végére eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettséget. A gyermek az óvodáskor végén belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben majd az iskolában, az óvodából iskolássá szocializálódik. A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembevételével mellett lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre.

2. Az iskolakezdéshez az alábbi feltételek megléte szükséges: testi, lelki és szociális érettség, amelyek egyaránt szükségesek az eredményes iskolai munkához:

a) A testileg egészségesen fejlődő gyermek hatéves kora körül eljut az első alakváltozáshoz. Megváltoznak testarányai, megkezdődik a fogváltás. Teste arányosan fejlett, teherbíró. Mozgása összerendezettebb, harmonikus finommozgásra képes. Mozgását, viselkedését, testi szükségletei kielégítését szándékosan irányítani képes.

b) A lelkileg egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre. A tanuláshoz szükséges képességei alkalmassá teszik az iskolai tanulás megkezdéséhez. Érzékelése, észlelése tovább differenciálódik. Különös jelentősége van a téri észlelés fejlettségének, a vizuális és az akusztikus differenciációnak, a téri tájékozottságnak, a térbeli mozgásfejlettségnek, a testséma kialakulásának.

A lelkileg egészségesen fejlődő gyermeknél:

- az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés, továbbá a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama; a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés,

- megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem, fokozatosan növekszik a figyelem tartalma, terjedelme, könnyebbé válik a megosztása és átvitele,

- a cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van.

Az egészségesen fejlődő gyermek:

- érthetően, folyamatosan kommunikál, beszél; gondolatait, érzelmeit mások számára érthető formában, életkorának megfelelő tempóban és hangsúllyal tudja kifejezni, minden szófajt használ, különböző mondatszerkezeteket, mondatfajtákat alkot, tisztán ejti a magán- és mássalhangzókat azzal, hogy a fogváltással is összefüggő nagy egyéni eltérések lehetségesek, végig tudja hallgatni és megérti mások beszédét,

- elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról és környezetéről; tudja nevét, lakcímét, szülei foglalkozását, felismeri a napszakokat; ismeri és gyakorlatban alkalmazza a gyalogos közlekedés alapvető szabályait; ismeri szűkebb lakóhelyét, a környezetében élő növényeket, állatokat, azok gondozását és védelmét; felismeri az öltözködés és az időjárás összefüggéseit. Ismeri a viselkedés alapvető szabályait, kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek; elemi mennyiségi ismeretei vannak.

c) Az óvodáskor végére a gyermekek szociálisan is éretté válnak az iskolára. A szociálisan egészségesen fejlődő gyermekkedvező iskolai légkörben készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására, képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolatteremtésre felnőtten és gyermektársaival.

A szociálisan érett gyermek:

- egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni, késleltetni tudja szükségletei kielégítését,
- feladattudata kialakulóban van, s ez a feladat megértésében, feladattartásban, a feladatok egyre eredményesebb - szükség szerint kreatív - elvégzésében nyilvánul meg; kitartásának, munkatempójának, önállóságának, önfegyelmének alakulása biztosítja ezt a tevékenységet.

3.³ A hároméves kortól kötelező óvodába járás ideje alatt az óvodai nevelési folyamat célja, feladata a gyermeki személyiség harmonikus testi és szociális fejlődésének elősegítése.

4. A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében folyamatos, speciális szakemberek segítségével végzett pedagógiai munka mellett érhető csak el a fentiekben leírt fejlettséget.

5. A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek iskolaérettségi kritériumai tükrözik a befogadó intézmény elvárásait az iskolába kerülő gyermekekkel szemben.

VI. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI

6.1. Az óvoda ünnepei

Az ünnepek szépségét, értelmet adnak a hétköznapoknak. A keresztyén óvodában az ünnepek az öröm, a hálaadás alkalmi gyermekek és felnőttek számára egyaránt, a gyülekezettel való kapcsolat kialakításának és megerősödésének alkalmi: „Magasztallak Uram a népek közt, zsoltárt zengek rólad a nemzetek közt.” (Zsolt 108, 4)

Az ünnep a teremtő Isten rendelése, aki megszentelte és megáldotta a 7. napot, ezzel elkülönítve a hét többi napjától. Óvodánk törekszik arra, hogy a családok a vasárnapot szenteljék meg, és Isten dicsőségére használják.

6.2.1. Keresztyén ünnepek

- ❖ Reformáció ünnepe: közös éneklés, imádkozás a templomban
- ❖ Adventi időszak és karácsony

„ Ne féljeteK, mert Űdvözítő született ma nektek, az Úr Krisztus a Dávid városában.” (Lk 2, 10)

Az ünnepre készülöDve adventi koszorúkat készítünk a gyermekekkel együtt. A gyertyák gyűjtésánál éneklünk, utána beszélgetünk tennivalóinkról. A szülőkkel közösen (pl.:adventi naptárakat készítünk) megismertetjük az Adventi időszak lényegét, jelképeit. Tudatosítjuk bennük, hogy nem csak a külső készülöDésről, amit közösen végzünk (takarítás, ajándékkészítés szüleinknek, testvéreinknek és a hiányzó gyermekeknek), hanem a lelki várakozásról, az öröm híreről is szól.

Keresztyén értékrendünk szerint: a Karácsony Jézus születésének ünnepe.

A Messiás születésénél világosság támadt az egész világon, s ezt jelképezi a gyertyafény a tündöklő fenyőfán. A történet feldolgozása csoportonként más és más módon történik (dramatizálással, bábozással, betlehemes játékokkal, közös énekléssel, közös imádkozással)

Óvodánkban hagyománnyá vált, hogy közösen ünnepeljük meg a szülőkkel együtt. Bemutatva, elmondva, mit tanultak, mit értettek meg a karácsony üzenetéből.

Arra azonban vigyáznunk kell, hogy az „igazi” ünnep meghitt melege a családban várjon a gyermekekre.

❖ Virágvasárnap

„Áldott a Király, aki az Úrnak a nevében jön!” (Lk 19, 38)

Üzenetét és örömét átéli a gyermek, ha az intézményi lelkész elmondja, hogy miként vonult be Jézus Jeruzsálembe. El kell mondanunk, hogy Jézus királysága nem olyan, mint a földieké, akiknek a sok pénz és a hatalom a mindenük. Ő a szeretet, az igazság, a békesség és a jóság kin-cseibe „öltözködve” életét adja értünk.

A csoportszoba virágokkal való díszítése és a gyermekek virágos rajzai mind aktiválják az ün-nep átélését.

❖ Húsvét

Nagypéntek megelőzi a feltámadás ünnepét, de a feltámadás örömhírére tesszük a hangsúlyt. Jézus vállalta értünk a halált, hogy legyőzze azt, s így nekünk sem kell félnünk, mert mindenek fölött győzött Jézus. A gyermekek könnyen megértik a „győzelem” kifejezést és örömmel csil-lan fel szemünkben: „Jézus a győztes!”

Érzékeltetjük a tanítványok örömét, amint találkozhatnak újra Mesterükkel. A hangsúlyt tehát a feltámadásra helyezzük, így a gyermekekben nem alakul ki félelem, s az igazságot sem torzít-juk el.

Vigyáznunk kell arra, hogy a „tojást hozó nyuszi” semmiképpen se hozzuk összefüggésbe megváltásunkkal. Beszélünk erről is, és együtt készítünk hímes tojásokat, de erről csak, mint néphagyományról (a megújuló élet jelképéről) beszélünk.

6.2.2. Nem keresztyén ünnepek

❖ Mikulás:

Minden csoportunk készül, és várja a Mikulás érkezését. A Mikulás látogatás hagyomány az óvodánkban. Az óvodapedagógusaink által készített ajándékokat ekkor kapják meg a gyermekek a Mikulástól.

❖ Farsang

Szülőkkel közösen készülünk erre az alkalomra is. Teremdíszítéssel, jelmezkészítéssel, játékok-kal, dalos játékok játszásával. Megszervezésénél arra figyelünk, hogy ne essen bele a böjti idő-szakba.

❖ Anyák napja:

Isten gondoskodó szeretetéért hálát adunk, hogy édesanyánkat köszönhetjük. Mindezt alkalomhoz illő versekkel, bibliai történet dramatizálásával, közös énekléssel tesszük emlékezetessé.

❖ Ballagás:

Istennek az együtt töltött időszakért hálát adunk. Minden csoportunk kis „műsorral”, ajándékkal kedveskedik a búcsúzó nagycsoportosoknak.

❖ Évzáró ünnepély:

Bibliai történeteken keresztül, dramatizálással, közös énekléssel, imádkozással tesszük emlékezetessé.

❖ Gyermeknap

Óvodai szinten rendezett, tartalmas, színes, vidám összejövétel, lehetőség szerint az udvaron, versenyjátékokkal, bibliai témájú vetélkedőkkel.

❖ Születésnap, névnap

Az ünnepelt gyermek köszöntése, illetve felnőttek által készített ajándékok átadása.

❖ Nemzeti ünnepeink

február 25.	A komm. dikt. áldozatainak emléknapja
március 15.	1848-49-es szabadságharc
április 16.	A holokauszt áldozatainak emléknapja
június 04.	A Nemzeti összetartozás napja
október 06.	Aradi vértanukra emlékezünk
október 23.	1956-os forradalomra emlékezünk

Életkoruknak megfelelő érzelmi átélés, cselekvésen keresztül.

❖ Kirándulásaink:

Hagyományá vált a szülőkkel közösen szervezett kirándulás, melynek időpontját elsősorban őszi, a kiscsoportosok esetében tavaszra szervezzük.

VII. Gyermekvédelem az óvodában

Városi viszonylatban az óvodába járó gyermekek között egyre több a nem megfelelő szociális háttérrel rendelkező (rossz anyagi, erkölcsi életkörülmények). Ebből adódik gyermek- és ifjú-

ságvédelmi feladatunk.

Megkülönböztetett figyelemmel segítjük a veszélyeztetett és hátrányos helyzetű gyermekek szociális beilleszkedését. Meleg, szeretetteljes, érzelmi biztonságot nyújtó környezettel vesszük körül őket, tompítva az őket ért negatív hatásokat. Szorgalmazzuk egész napos óvodai ellátásukat. Figyelemmel kísérjük testi-lelki-szellemi fejlődésük mutatóit, és ennek megfelelően állítjuk össze egyénre szabott, differenciált felzárkóztató programjaikat.

A beszédfejlődésben lemaradt, beszédhibás gyermekeket egyéni logopédiai foglalkozásokkal segítjük. Viselkedési, magatartási zavarokkal küszködők esetében pszichológus, illetve nevelési tanácsadó segítségét kérjük.

A veszélyeztetett és hátrányos helyzetű családokkal humánus, bizalmon alapuló kapcsolatot építünk ki, folyamatos tájékoztatást nyújtva jogaikról, kötelességeikről, a gyermekeik nevelését segítő eljárásokról.

Segítséget nyújtunk, illetve kérünk ahhoz, hogy a nehéz anyagi körülmények között élő gyermekek is saját családjukban fejlődhessenek, nevelkedhessenek, az őket veszélyeztető körülmények javuljanak.

Ha a gyermek elhanyagolásra, az emberi méltóság megsértésére, fizikai vagy lelki erőszakra utaló jeleket észlelünk, védelmet kérünk a társadalmi, szociális intézményektől.

CÉLJA

- A szociális, kulturális, higiénés szokások kialakítása, az érzelmi élet gazdagítása, gondozása.

ÁLLANDÓ FELADATAINK

- A gyermekvédelmi munkaközösség alkalmain való megjelenést minden alkalommal biztosítjuk a gyermekvédelmi felelős számára.
- Szakirodalom bővítése a szociális, mentálhigiénés területeken.
- Adott esetben, ha erre igény van: team-munka megszervezése. Szakemberek (szociálpszichológus, pszichológus, szociális munkás) bevonása szükség esetén.
- A segítő intézmények működéséről állandó tájékoztatás biztosítása a faliújságon.

Segítő intézmények:

- ❖ Belvárosi Református Egyházközség (Makó, Kálvin tér 3.),
- ❖ Református Pedagógiai Szakszolgálat
- ❖ Gyermekjóléti Szolgálat

- ❖ Egyesített Népjóléti Intézmény
- ❖ Gyermek és Ifjúságvédelmi Intézet
- ❖ Önkormányzat - Gyámügyi Osztály
- ❖ Családsegítő Központ
- ❖ ÁNTSZ

IX. Óvodánk ellenőrzési és értékelési rendszere

9.1. Óvodánk írásos dokumentumai

- ❖ Alapprogram
- ❖ A református óvodai nevelés keretprogramja
- ❖ A református keresztyén hittantanítás óvodai programja
- ❖ Az intézményi lelkipásztor éves működési terve
- ❖ A Bárka Református Óvoda Pedagógiai Programja
- ❖ Éves terv (csoportonként)
- ❖ Az óvodavezető éves pedagógiai, működési terve, munkaterve: Aktuális szervezési - tanügy igazgatási feladatok. A helyi program kiemelt feladatai. Elemzés, értékelés. A csoportok látogatásának tervezése.
- ❖ Egészségfejlesztési Munkaközösség Éves Terve
- ❖ Szülői Munkaközösség Éves Terve
- ❖ Továbbképzési Program (5 évre szóló)
- ❖ Beiskolázási Terv (1 évre szóló)

Az óvoda által használt nyomtatványok:

1. Felvételi előjegyzési napló:

„Az óvodai felvételi előjegyzési napló az óvodába jelentkezett gyermekek nyilvántartására szolgál. „(20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 89§ (1))

2. Felvételi és mulasztási napló

„A felvételi-és mulasztási napló az óvodába felvett gyermekek nyilvántartására és mulasztásaik vezetésére szolgál.

A felvételi és mulasztási naplóban fel kell tüntetni az óvoda nevét, OM azonosítóját, címét, a nevelési évet, a csoport megnevezését.

Tartalmazza:

1. a gyermek naplóbeli sorszámát, oktatási azonosítóját, számát, születési helyét, és idejét, állampolgárságát, nem magyar állampolgár esetén a tartózkodás jogcímét, a jogszerű tartózkodást megalapozó okirat számát, lakóhelyének, tartózkodási helyét, címét, anyja születéskori nevét, apja, vagy törvényes képviselője nevét, a felvétel időpontját,
2. a felvétel időpontját,
3. az igazolt és igazolatlan hiányzások havi és éves összesítését,
4. a szülők napköziben telefonszámát,
5. a megjegyzés rovatot.

Amennyiben az óvoda sajátos nevelési igényű gyermekek nevelését is ellátja, a megjegyzés rovatban fel kell tüntetni a szakvéleményt kiállító szakértői bizottságnevét, címét, a szakvélemény kiállításának időpontját, és számát, valamint az elvégzett felülvizsgálatok, továbbá a következő kötelező felülvizsgálat időpontját.

„A gyermeket akkor lehet a felvételi és mulasztási naplóból törölni, ha az óvodai elhelyezése megszűnt.” (20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 90§)

3. Óvodai csoportnapló

Az óvodai csoportnapló az óvoda pedagógiai programja alapján a nevelőmunka tervezésének dokumentálására szolgál.

Tartalmazza:

- ❖ a gyermekek nevét, és óvodai jelét
- ❖ a fiúk és lányok számának összesített adatait, ezen belül megadva a 3 év alatti, a 3-4 éves, a 4-5 éves, az 5-6, a 6-7 éves gyermekek számát a sajátos nevelési igényű gyermekek számát, továbbá azon gyermekek számát, akik bölcsődések voltak,
- ❖ a nevelési évben tankötelessé váló gyermekek nevét,

- ❖ a napirendet, a napirend szerinti tevékenységek időtartamát és a tevékenységeket
- ❖ a hetente ismétlődő közös tevékenységeket tartalmazó heti rendet napi bontásban
- ❖ nevelési éven belüli időszakonként a nevelési feladatokat, a szervezési feladatokat, a tervezett programokat, és azok időpontjait,
- ❖ a gyermekek neveléséhez szükséges a teljes óvodai életet magában foglaló tevékenységek, foglalkozások keretében az óvoda pedagógiai programjában meghatározott tevékenységi formák tartalmi elemeit, az értékeléseket
- ❖ hivatalos csoportlátogatásokat, a látogatás célját, időpontját, a látogató nevét, és beosztását, a látogatás szempont rendszerét, az eredményt, a feljegyzést a csoport életéről (20/212. III. 22. EMMI rendelet)
- ❖ a gyermekek felvételi előjegyzési napló sorszámát
- ❖ a gyermek felvételi és mulasztási napló sorszámát
- ❖ a gyermek csoportnapló sorszámát
- ❖ az óvodába érkezés és az óvodából való távozás időpontját
- ❖ születésnapokat
- ❖ ételallergiás gyermekek névsorát, allergiájuk típusát
- ❖ családlátogatások időpontjait
- ❖ folyamatosan vezetett feljegyzéseket a gyermekekről külön-külön. A gyermek életében, fejlődésében észlelt minden lényeges változás rögzíthető, illetve évi 2-3 alkalommal készült bejegyzés.
- ❖ utólagos, részletes feljegyzések a megvalósult tevékenységekről, játékokról egy-egy téma lezárása után alkalmanként.

4. Óvodai törzskönyv

Az óvodára vonatkozó legfontosabb adatok vezetésére szolgál.

5. A tankötelezettség megállapításához szükséges szakvélemény

(továbbiakban: óvodai szakvélemény)

Az óvodának a gyermek iskolaérettségére vonatkozó állásfoglalására szolgáló 3 példányból álló nyomtatvány.

Tartalmazza:

- ✓ a gyermek nevét, születési helyét, és idejét, lakóhelyének, tartózkodási helyének címét, oktatási azonosítóját,
- ✓ az állásfoglalást arra vonatkozóan, hogy az intézmény:
  - a gyermeknek az általános iskola első évfolyamára való felvételét
  - a gyermek további óvodai nevelését
  - a gyermek iskolaérettségének megállapítása céljából a szakértői bizottság vizsgálatát, vagy /javasolja /
  - a szakvélemény kiállításának helyét és idejét, az óvodavezető aláírását,
  - a **szülőnek** a szakvélemény megismerését igazoló aláírását.

A szakvélemény 1 példánya az óvodában marad, 1 példányt át kell adni a szülőnek. Amennyiben az **óvodavezető**, a gyermek további óvodai nevelésére tesz javaslatot, akkor az egyik példányt meg kell küldeni a gyermek lakóhelye szerinti illetékes települési önkormányzat jegyzőjének.

6, A gyermek fejlődését nyomon követő dokumentáció

A gyermek fejlődéséről folyamatosan vezetett olyan dokumentáció, amely tartalmazza a gyermek fejlettségi szintjét, fejlődésének ütemét, a differenciált nevelés irányát.

Tartalmazza:

- ✓ A gyermek anamnézisének,
- ✓ a gyermek fejlődésének mutatóit (érzelmi-szociális, értelmi, beszéd-, mozgásfejlődés), valamint az óvoda pedagógiai programjában meghatározott tevékenységekkel kapcsolatos egyéb megfigyeléseket,
- ✓ a gyermek fejlődését segítő megállapításokat, intézkedéseket, az elért eredményt,
- ✓ amennyiben a gyermeket szakértői bizottság vizsgálta, a vizsgálat megállapításait, a fejlesztést végző pedagógus fejlődést szolgáló intézkedésre tett javaslatait
- ✓ a szakértői bizottság felülvizsgálatának megállapításait
- ✓ a szülő tájékoztatásáról szóló feljegyzéseket.

8.2. A keresztyén szellemű nevelés ellenőrzése, értékelése

A keresztyén szellemű nevelés ellenőrzése, értékelése lelkipásztor feladata.

8.3. A pedagógiai munka ellenőrzése, értékelése

Az ellenőrzés és értékelés célja a pedagógiai gyakorlat segítése és fejlesztése.

Területei:

- ❖ dokumentumok ellenőrzése, elemzése,
- ❖ a nevelőmunka feltételeinek ellenőrzése,
- ❖ pedagógiai gyakorlat ellenőrzése, elemzése, értékelése,
- ❖ helyi pedagógiai program megvalósulásának nyomon követése, ellenőrzése.

Az óvoda pedagógiai munkájáért az óvodavezető a felelős, tehát az ellenőrzés és értékelés is elsősorban az ő feladata.

Fontos az objektív értékelés, amely alapossgot, körültekintést igényel. A gyakorlati munka elemzése során elsődleges szempont az önálló munka tiszteletben tartása, a módszertani szabadság biztosítása, a pozitív megerősítés, az elfogadott elvek számonkérése.

Az alkalmazottak pedagógiai, szervezési és működtetési feladatait, valamint a református szellemiség megjelenésének biztosítását a Szervezeti és Működési Szabályzat, a belső ellenőrzés rendszerét a Belső Ellenőrzési Szabályzat rögzíti.

A pedagógiai gyakorlat ellenőrzése két szinten történik:

- ❖ a gyermekek fejlettségének nyomon követése, és
- ❖ az óvónői gyakorlati munka szintjén.

A gyermekcsoport fejlettségének értékelése az egyéni megfigyelések eredményeinek és az egyéni munkák áttekintése után közös konzultációval történik. Mivel a gyermekek megfigyelési adatait folyamatosan gyűjtjük az óvodás évek alatt, ezért az összehasonlítás azonnali eredményt mutat. A fejlettségi mutatók ismeretében a gyakorlati munka megfigyelése egészíti ki az óvónői pedagógiai gyakorlat ellenőrzését és értékelését.

Az óvónők pedagógiai munkájának ellenőrzésére azért van szükség, hogy munkájuk értékelésével tisztában legyenek, megőrizzék a megújulás képességét, innovációjuk szakmai kontroll segítségével fejlődjön.

Az ellenőrzés a nevelési év folyamán előre ütemezetten történik - az óvoda éves pedagógiai, működési terve tartalmazza. Év végén összegző értékelés készül. Az egész óvodát érintő folyamatokban kiemelt jelentőségű a kimenet, az iskolába lépés szorosabb ellenőrzése, értékelése.

8.4. Az óvodai csoportok és a gyermekek fejlődésének ellenőrzése és értékelése

A pedagógiai munka tervezése, elemzése a gyermekek egyéni megfigyelései, az egyénre szabott nevelési-fejlesztési eljárások folyamatos írásbeli munkát igényelnek. Segítik a folyamatok célirányos, célszerű egymásra épülését, ugyanakkor a rugalmas alkalmazást és a gyermekekhez való igazodást biztosítják.

A **gyermekcsoport nevelési-tevékenységi programjának tervezése** a gyermekek fejlődési üteméhez, igényeihez, a spontán helyzetekhez igazodik, a feladatok egymásra épülnek. A terv nem megmásíthatatlan, hanem az élethelyzetek, a gyermekek, az aktuális feladatok irányítják a folyamatot. Ellenőrzését a nevelési év elején az óvodavezető végzi.

Az óvodavezető a csoportlátogatások alkalmával folyamatosan ellenőrzi és értékeli a tervezést olyan céllal, hogy az mennyire szolgálja a helyi nevelési program céljának és feladatának megvalósítását. Év végén az óvónők szóbeli értékelést végeznek a gyermekek közösségi életének és egyéni fejlődésüknek alakulásáról.

Az egyéni képességfejlesztésnek mindenhol érvényesülnie kell. Minden óvónőnek tudnia kell, hogy melyik gyermeket miben, mivel kell fejleszteni ahhoz, hogy önmagához képest optimálisan fejlődjön. Legfontosabb a gyermekek folyamatos megfigyelése, megismerése. Követni kell fejlődési ütemüket, jelezni a lemaradásokat és az egyénhez kötődő feladatokat.

A **gyermekek fejlődését nyomon követő dokumentáció ellenőrzése** folyamatosan történik. Év közepén az iskolába készülők gyermekek fejlődési eredményeiről írásos értékelést ad az óvónő a sikerkritériumok figyelembevételével.

Az írásos értékeléshez segítséget nyújtanak a különböző tesztek, melyek óvodánkban a pedagógusok rendelkezésére állnak: iskolaérettségi teszt, DIFER stb.

A csoportok év végi értékelései határozzák meg a következő nevelési év kiemelt feladatait.

IX. Esélyegyenlőségi Program

9.1. Bevezetés

Az óvodába járó hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű és sajátos nevelési igényű gyermekek esélyegyenlőségének biztosítása az óvoda kötelessége.

Az óvodai nevelés meghatározó jelentőségű

- ❖ a készségek, képességek alakításában,
- ❖ a személyiségfejlesztésben,
- ❖ a szocializáció alakításában,
- ❖ a tanulási képesség magalapozásában, melyek, az óvoda-iskola átmenet zökkenőmentességének zálogai.

Tudatos óvodapedagógiai tevékenység szükséges a hátrányok csökkentéséhez, az adott problémák korrekációjához, esetleges prevenciójához, mely az óvodavezető, az óvodapedagógusok és a teljes alkalmazotti kör kötelessége és felelőssége.

9.2. Helyzetelemzés

A 2016. október 01-i statisztika alapján:

Az óvoda gyermekeinek összlétszáma:	122 fő
Hátrányos helyzetű gyermekek száma:	3 fő
A hátrányos helyzetű gyermekek aránya:	2,45 %
Halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma:	2 fő
A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek aránya:	1,63 %
SNI a szegregáltan neveltek száma:	0 fő
SNI integráltan neveltek száma:	3 fő
SNI gyermekek aránya:	2,45 %
Roma gyermekek száma:	0 fő
Roma gyermekek aránya:	0%

Az óvodában nincs szegregáció.

A HH, HHH és SNI gyermekek teljes létszámban igénybe veszik az óvoda szolgáltatásait, az intézmény sikeresen bevonja őket ezekbe a programokba.

Az intézményben folyó óvodapedagógiai munka jelenleg is biztosítja a HH és HHH gyermekek eredményes nevelését, fejlesztését. A sajátos nevelési igényű gyermekek speciális fejlesztéséhez a főállású gyógypedagógus alkalmazása nem valósulhatott meg.

9.3. Az esélyegyenlőségi program célja

Általános célok

Az óvoda alapvető célja, hogy a környezetében biztosítsa a szegregációmentesség és az egyenlő bánásmód elvének mindenkire kiterjedő megvalósulását. A nevelési programunkban biztosítjuk az egyenlő hozzáférés elvét és annak megvalósulását, támogatva és segítve a hátrányos helyzetű gyermekek esélyegyenlőségét.

Nevelési programunk szakmai célkitűzései:

- ❖ erősítjük a család – óvoda - iskola együttműködését,
- ❖ rendszeres kapcsolatot építünk ki a gyermekorvossal és a védőnővel, valamint a Nevelési Tanácsadóval,
- ❖ tanköteles kor előtt elvégezzük a DIFER-mérést.

Fő feladatunknak tekintjük:

- ❖ az egészséges életmódra nevelést,
- ❖ az anyanyelvi nevelést,
- ❖ a környezeti nevelést,
- ❖ a mozgásfejlesztést,
- ❖ az iskolai életre való felkészítést.

Gyermekvédelem:

A gyermekjóléti szolgálat és az óvodavezetője között támogató együttműködés alakult ki, ami abban segít, hogy a felmerülő problémák esetén azonnal megtegyük a szükséges beavatkozást.

Feladataink:

- ❖ 3 éves kortól felvesszük az óvodába a hátrányos helyzetű gyermekeket,
- ❖ rendszeresen felmérjük a veszélyeztetett gyermekeket (családokat) és szükség esetén, intézkedési tervet készítünk a megoldásra,
- ❖ segítjük az óvodai gyermekvédelmi munkát,
- ❖ szorosan együttműködünk a gyermekvédelmi felelőssel, az óvodapedagógusokkal és a gyermekjóléti szolgálattal.

9.4. Kötelezettségek és felelősség

- a) Az esélyegyenlőségi program partnereink számára elérhető.
- b) Az óvodapedagógusok a pedagógiai programunkban megfogalmazott célokat, feladatokat és a feladatok megvalósításához vezető eljárás módot, korszerű módszereket továbbképzéseken sajátíthatják el.
- c) Az esélyegyenlőségi program megvalósítása az óvoda minden dolgozójának feladata. Az esélyegyenlőség sérülésére vonatkozó panaszok kivizsgálása a törvényben leírtak szerint, azonnal történik.
- d) A nevelőtestület minden tagjának kötelessége betartani az egyenlő bánásmódra és esélyegyenlőségre vonatkozó jogi előírásokat, biztosítani a diszkriminációmentes nevelést, a befogadó és toleráns légkör kialakítását.
- e) A nevelőtestület tagjának ismernie kell az óvoda esélyegyenlőségi programjában foglaltakat, és aktívan közre kell működniük annak megvalósításában. Az esélyegyenlőség sérülése esetén a nevelőtestület minden tagjának kötelessége jeleznie azt az óvodavezetésnek.

Felelős: minden óvodapedagógus, óvodavezetés

Határidő: folyamatos

9.5. Helyzetelemzésben felmerült esélyegyenlőségi kockázatok, problémák

- ❖ Hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű, SNI gyermekek létszámának emelkedése esetén, felmérjük a gyermekeket, nyilvántartásba vesszük, és számukra **fejlesztési tervet** állítunk össze.
- ❖ Figyelemmel kísérjük az esetleges gyermeklétszám csökkenését.

9.6. Cselekvési terv

- ❖ az óvodában felmérjük a halmozottan hátrányos gyermekeket,
- ❖ módszertani képzésen veszünk részt,
- ❖ gyermekvédelmi felelős felkészül az esélyegyenlőségi programban meghatározott feladatokra,
- ❖ együttműködünk a gyermekjóléti szolgálattal,
- ❖ felvesszük a kapcsolatot az érintett gyerekek szüleivel,
- ❖ fejlesztő pedagógus továbbképzésben vesz részt 1 fő óvodapedagógus,
- ❖ biztosítjuk a SNI – BTM - es gyermekek ellátását,
- ❖ nevelési módszerünkbe beépítjük a differenciált és integrált óvodai nevelést, egyéni fejlesztést.

Indikátor: a körzetünkbe tartozó HH-HHH-SNI gyerekek névsora

9.7. Megvalósítás

- ❖ Biztosítjuk a vizsgált csoportba tartozó gyerekek arányos elhelyezését az óvodai csoportokban.
- ❖ Tájékoztatjuk a szülőket lehetőségeikről, helyzetük javítása érdekében támogatást nyújtunk és keressük a megoldást.
- ❖ Önkormányzat szociális osztályán a felelőst megkeressük.
- ❖ Figyelemmel kísérjük a vizsgált gyerekek fejlődését.

9.8. Konzultáció és visszacsatolás

- ❖ A szülőket tájékoztatjuk a felmerülő problémákról, a megoldásokba őket is bevonjuk, törekszünk az együttműködés kialakítására.
- ❖ Nevelési évenként felülvizsgáljuk és értékeljük, hogy a kitűzött célokat, feladatokat miként tudtuk teljesíteni. Ha szükséges megtesszük a változtatásokat.
- ❖ Az esetlegesen felmerült problémákat közös erővel igyekszünk megoldani.

- ❖ Mindenki számára biztosítjuk a konzultáció és véleményformálás lehetőségét.

X. Óvodánk programjához szükséges eszközök: A minimális kötelező eszközjegyzék alapján.

XI. Felhasznált szakirodalom

- ❖ Alapprogram
- ❖ A református óvodai nevelés keretprogramja (Református Pedagógia Intézet Budapest 1998.)
- ❖ Mérei Ferenc-V. Binet Ágnes: Gyermeklélektan (Medicina Kiadó 2006. Bp.)
- ❖ Nagy Jenőné: Óvodai programkészítés, de hogyan? (NAT-tan Országos Közoktatási Intézet Bp.)
- ❖ Porkolábné Dr. Balogh Katalin: Kudarc nélkül az iskolában (VOLÁN HUMÁN Oktatási és Szolgáltató Rt. 1997)
- ❖ Bárka Református Óvoda Nevelési Programja 2013

XII. Érvényességi nyilatkozat

A helyi pedagógiai program érvényességi ideje:

- ❖ A nevelőtestület határozata alapján visszavonásig érvényes

A helyi pedagógiai program felülvizsgálata:

- ❖ A felülvizsgálat 5 évenként történik

A helyi pedagógiai program módosításának lehetséges indokai:

- ❖ Törvényi változás
- ❖ Fenntartói feladatváltozás
- ❖ Minőségi munka eredményéből adódó változás
- ❖ A nevelőtestület 50+1%-a igényli a program változását.

A helyi pedagógiai program nyilvánosságra hozatala:

- ❖ Az óvodában a faliújságra kihelyezve
- ❖ Az óvoda honlapján
- ❖ KIR

A helyi pedagógiai programról való tájékoztatás kérés és adás rendje:

- ❖ Tájékoztatást az intézmény Pedagógiai Programjáról az óvoda vezetőjétől és vezető helyettesétől lehet kérni és kapni.

Makó, 2018. 08. 27.

.....
intézményvezető

XIII. Legitimációs Záradék

Elfogadta: A Bárka Református Óvoda Nevelőtestülete

Makó, 2018. 08. 27.

Véleményt nyilvánított: A Bárka Református Óvoda Szülők Képviselőlete

Makó, 2018. 08. 27.

Jóváhagyta: A Makó-Belvárosi Református Egyházközség

Makó,

XIV. Záró rendelkezések

1. A pedagógiai program hatályba lépésének ideje: 2018. szeptember 01.
2. Visszavonásig érvényes. Érvényességének tervezett határideje: 2023. augusztus 31.
3. A pedagógiai program minden érdeklődő számára nyilvános.
4. Teljes változata a fenntartó jóváhagyását követően megtalálható a következő helyeken:
  - ❖ Az óvoda fenntartója
  - ❖ Az óvoda irattára
  - ❖ Az óvoda vezetője
  - ❖ Az óvoda honlapja
  - ❖ KIR

A Bárka Református Óvoda PEDAGÓGIAI PROGRAMJÁT a Makó-Belvárosi Református Egyházközség jóváhagyta.

Makó,

Kondrát Zoltán
Elnök-lelkész, Fenntartó